

กระบวนการในการดำเนินและพิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม

การดำเนินคดีอาชญากรรมสงครามในประเทศไทย แม้ว่าจะมีเหตุผลเบื้องต้นมาจากการเมืองระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากคดีอาชญากรรมสงครามในประเทศไทยมิได้ร้ายแรงอย่างประเทศอื่น ๆ ดังจะเห็นได้จาก ภายหลังจากลัทธิฟาสซิสต์ได้พินาศลงแล้ว ปล่อยให้ปล่อยตัวจำเลยทุกคนพ้นข้อหาไป ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ เช่น ที่นูเรมเบิร์ก หรือกรุงโตเกียว ศาลจะตัดสินให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงคดีอาชญากรรมสงครามในนูเรมเบิร์ก และกรุงโตเกียว เพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่าง คดีอาชญากรรมสงครามในประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ

ฝ่ายสัมพันธมิตร โดยผู้แทนจากสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียตได้จัดตั้งศาลทหารระหว่างประเทศขึ้น (Agreement for Establishment of an International Military Tribunal) ตามข้อตกลงที่ได้ประชุมกัน ณ กรุงลอนดอน ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม และได้มีข้อตกลงภาคผนวกเป็นธรรมนูญศาลทหารเรียกว่า The Charter of the International Military Tribunal ต่อมาได้มีประเทศอื่นลงนามในความตกลงอีก 19 ประเทศ¹

ในการพิจารณาคดีที่นูเรมเบิร์ก ระหว่างวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488 ถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2489 อัยการศาลทหารซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาคีสมาชิกทั้ง 4 ประเทศคือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียต

¹ประเทศทั้ง 19 คือ กรีซ เดนมาร์ค ยูโกสลาเวีย เนเธอร์แลนด์ ไอติเชคโกสโลวาเกีย โปแลนด์ ออสเตรเลีย เอธิโอเปีย เบลเยียม ฮอนดูรัส อินเดียนอร์เวย์ ปานามา ลักเซมเบิร์ก นิวซีแลนด์ เวเนซุเอลา อูรุกวัย และปารากวัย

ได้ยื่นฟ้องบุคคล 24 คน เป็นจำเลยต่อศาล²

1. Wilhelm Goring ผู้บัญชาการทหารอากาศเยอรมัน
2. Rudolf Hess รองผู้นำ
3. Joachim von Ribbentrop รัฐมนตรีต่างประเทศ
4. Robert Ley หัวหน้าหน่วยควบคุมการใช้แรงงานกรรมกร
5. Wilhelm Keitel เสนาธิการกองบัญชาการทหารสูงสุด
6. Ernst Kaltenbrunner หัวหน้าตำรวจรักษาความมั่นคง
7. Alfred Rosenburg นักปรัชญาของพรรคนาซี
8. Hans Frank ผู้ว่าราชการยัดครองโปแลนด์
9. Wilhelm Frick รัฐมนตรีมหาดไทย
10. Julius Streicher บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต่อต้านชาวยิว
11. Walter Funk รัฐมนตรีเศรษฐกิจ
12. Hjalma Schacht รัฐมนตรีเศรษฐกิจอีกคนหนึ่ง
13. Gustav Krupp von Bohlen und Halbach ประธานบริษัท

ผลิตอาวุธ

14. Karl Donitz ประมุขนาซีสืบต่อจากฮิตเลอร์
15. Erich Raeder ผู้บัญชาการทหารเรือ
16. Baldur von Schirach ผู้นำยุวชนนาซี
17. Fritz Sauckel หัวหน้าหน่วยควบคุมการใช้แรงงานกรรมกร
18. Alfred Jodl เสนาธิการกองบัญชาการทหารสูงสุด
19. Martin Bormann เลขานุการของฮิตเลอร์
20. Franz von Papen นายกรัฐมนตรีและทูตประจำออสเตรียและตุรกี
21. Arthur Seyss - Inquart นายกรัฐมนตรีออสเตรีย
22. Albert Speer รัฐมนตรีกระทรวงผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์
23. Constantin von Neurath รัฐมนตรีต่างประเทศ
24. Hans Fritzsche หัวหน้าฝ่ายวิทยุในกระทรวงโฆษณา

สุเทพ อັตถากร , กฎหมายระหว่างประเทศ พฤติกรรม และเอกสาร,

เล่ม 2 (ภาคสงครามกรณีพิพาทและความเป็นกลาง) (กรุงเทพมหานคร : ไทย
วัฒนาพานิช 2516) , หน้า 537 - 538.

ในวันที่ 30 กันยายน และ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2489 (ภายหลังจากในประเทศไทย ศาลฎีกาได้ตัดสินคดีอาชญากรรมสงครามไปแล้ว ตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2489 รวมเป็นเวลา 6 เดือนเศษ) ศาลซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาจากมหาอำนาจทั้ง 4 ประเทศคือ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียต ได้พิพากษาให้ประหารชีวิตจำนวน 12 คน คือ von ribbentrop, Kaltenbrunner, Goring , Keitel , Frank , Frick , Rosenberg , Jodl , Seyss-Inquart, Streicher , Sauckel และ Bormann จำคุกตลอดชีวิต 3 คนคือ Hess , Funk และ Raeder จำคุก 20 ปี 2 คนคือ Speer และ von Schirach จำคุก 15 ปี คือ von Neurath จำคุก 10 ปีคือ Donitz ปล่อยตัวไป 3 คน คือ Schacht, von Papen และ Fritzsche ส่วนอีก 2 คน คนหนึ่งฆ่าตัวตายก่อนศาลพิพากษา อีกคนหนึ่งไม่ถูกพิจารณาคดีด้วยเหตุผลทางการแพทย์³

สำหรับคดีอาชญากรรมสงครามในกรุงโตเกียว นายพลแมคอาเธอร์ ในฐานะผู้บัญชาการสูงสุดแห่งกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตร (SCAP) ได้จัดตั้งศาลระหว่างประเทศขึ้น เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ.2489 กฎหมายที่ใช้บังคับคล้ายคลึงกับที่ใช้ในนูเรมเบอร์ก แต่จำนวนอัยการโจทก์แตกต่างกัน คือ ที่นูเรมเบอร์ก มี 4 คน (เป็นตัวแทนของมหาอำนาจทั้ง 4 ประเทศ ประเทศละ 1 คน) ในขณะที่โตเกียวมียอัยการโจทก์เพียงคนเดียว (เป็นชาวอเมริกัน คือ Joseph B. Keenan)

การพิจารณาคดีกระทำตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ถึงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2491 มีจำเลย 28 คน ศาลได้พิพากษาให้ประหารชีวิต 7 คนคือ Hideki Tojo นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นผู้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ , Kenji Doihara, Seishiro Itagaki แม่ทัพญี่ปุ่นผู้ยอมจำนนแก่อังกฤษที่สิงคโปร์ Heitaro Kimura, พลเอก Akira Muto, Koki Hirota และ Iwane Matsui จำคุกตลอดชีวิต 16 คนคือ Yoshijiro Umezu , Sadao Araki , Shunroku Hata , Kuniaki Koiso , Toshio Shiratori , Shigetaro Shimada, Koichi Kido , Kiichiro Hiranuma , Kingoro Hashimoto , Naoki Hoshino , Okinori Kaya , Jiro Minami , Takasumi Oka , Hiroshi Oshima , Kenryo Sato และ Teichi Suzuki จำคุก 20 ปี 1 คน

³The Encyclopedia Americana, Vol.28 (Danbury Conn. : Grolier Incorporated , C 1988) , pp.337.

คือ Shigenori Togo จำคุก 7 ปี 1 คนคือ Mamoru Shigemitsu ส่วนจำเลย
อีก 3 คนที่ศาลมิได้อ่านคำพิพากษาคือ Yosuke Matsuoka, Osami Nagano และ
Shumei Okawa สองคนแรกเนื่องจากถึงแก่กรรม ส่วน ดร. โอทากะ สติวิปลาส
ต้องส่งเข้าโรงพยาบาลโรคจิต⁴

นอกจากนี้ ชาวญี่ปุ่นยังถูกดำเนินคดีอาชญากรรมสงครามที่ต่าง ๆ ซึ่ง
เรียกว่า "minor trials" ฝ่ายสัมพันธมิตรได้พิจารณาคดีชาวญี่ปุ่นจำนวน 6000
คน จากจำนวนหลายพันคน ในระหว่างและหลังสงครามผู้ต้องสงสัยจำนวน 920 คน
ถูกประหารชีวิต แต่รายละเอียดเกี่ยวกับคดีเหล่านี้กระจัดกระจายออกไป จนไม่
สามารถนำมาปะติดปะต่อกันได้

คดีของ "minor trials" ที่เป็นที่รู้จักกันดีคือ คดีของนายพล
Yamashita Tomoyuki ผู้บัญชาการกองกำลังทหารญี่ปุ่นในฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นผู้นำ
กำลังทหารบุกประเทศไทยทางจังหวัดสงขลาและปัตตานี เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.
2484 เป็นผู้พิชิตสิงคโปร์ และยึดมลายูของอังกฤษ จนได้ฉายาว่า "เสือแห่งมาลัย"
และเป็นผู้พิชิตฟิลิปปินส์ในเวลาต่อมา นายพล Yamashita ถูกพิพากษาตัดสินให้
ประหารชีวิต⁵

จะเห็นได้ว่า การพิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม ที่นูเรมเบอร์ก และกรุง
โตเกียว ศาลได้พิพากษาโทษถึงขั้นประหารชีวิต และจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งเมื่อเปรียบ
เทียบกับการพิจารณาคดีอาชญากรรมสงครามในประเทศไทยแล้ว จะพบว่ามีความแตก
ต่างกันอย่างมาก เพราะจำเลยทุกคนได้รับการปล่อยตัวพ้นข้อหาไป ซึ่งแสดงให้เห็น
ว่าคดีอาชญากรรมสงครามในประเทศไทยมิได้ร้ายแรงอย่างคดีอาชญากรรมสงครามที่ นู-
เรมเบอร์ก และกรุงโตเกียว ดังนั้น แม้ว่าคดีอาชญากรรมสงครามในประเทศไทยจะ
มีเหตุผลเบื้องต้นมาจากการเมืองระหว่างประเทศ แต่เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการ
ในการดำเนินและพิจารณาคดีอาชญากรรมสงครามแล้ว จะพบว่าเป็นเรื่องของความขัด
แย้งทางการเมืองภายในของไทยด้วย

⁴ Kodansha Encyclopedia of Japan , Vol.8 (Tokyo :
Kodansha , C 1983) , pp. 224.

⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 223 และ กมล รักตะประณะ แปล , วันวิฤติ
คณะวิจัยสงครามแปซิฟิก รวบรวม (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2532),
หน้า 408.

กระบวนการในการดำเนินและพิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม
2. การพิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม

3.1 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม

เมื่อ มรว. เสนีย์ ปราโมช เดินทางมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อจากนายทวี บุณยเกตุ มรว. เสนีย์ ปราโมช ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามพุทธศักราช 2488 ต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2488 ซึ่ง มรว. เสนีย์ ปราโมช อ้างว่าได้นำกฎหมายอาชญากรรมสงครามมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา⁶ และได้ร่วมกับพระยาอรรถการีย์นิพนธ์พิจารณาจัดร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในการร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า ได้ร่างตามที่นายกรัฐมนตรี (หมายถึง มรว. เสนีย์ ปราโมช) ได้ให้หลักการกว้าง ๆ ไว้ ซึ่งหลักการเรื่องนี้มีใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

"...ทำอย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นอาชญากร ผมคิดเอา 6 ประการ โดยอาศัยหลักของสหประชาชาติ และของนาย Jackson⁷ และได้บังคับพฤติการณ์ในบ้านเราด้วย...ผมนึกว่าจากหลัก 6 ประการนี้ ก็เอาตัวสำคัญ ๆ ได้เกือบทุกคนแล้ว

วิธีที่จะเอาอย่างนั้น ก็คือให้ตั้งกรรมการ ใครจะเป็นผู้พิพากษาโทษ นายท้าว ถ้าจะไปที่ศาลก็จะดูใหญ่โต ถ้าจะใช้ศาลพลเรือนได้

⁶ สัมภาษณ์ มรว. เสนีย์ ปราโมช เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2520 อ้างในเทียมจันทร์ อ้าหวว , "บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพลป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2475 - 2487)," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2521 , หน้า 420.

⁷ Robert H. Jackson เคยเป็นอธิบดีกรมอัยการของสหรัฐอเมริกาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยที่ Roosevelt เป็นประธานาธิบดี เป็นผู้มีความรู้ในทางกฎหมายระหว่างประเทศอย่างยิ่ง ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาของศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกา ในการพิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม ที่นูเรมเบิร์ก Jackson เป็นผู้แทนสหรัฐอเมริกาในการร่วมพิจารณาคดีดังกล่าวด้วย และเป็นผู้ให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำจำกัดความว่า อาชญากรรมสงคราม

จะดีกว่า ผมก็ตกลงเอาศาลฎีกาให้เป็นศาลพิพากษาคดี โดยใช้วิธีพิจารณาของศาลชั้นต้น

ในการร่างโทษ ให้กำหนดเป็นชั้น ๆ ไป จึงคิดว่าจะกำหนดเป็น 3 ชั้น คือ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต จำคุกตั้งแต่ 15 ปีถึง 20 ปี^๑

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช 2488 ได้ใช้หลักของสหประชาชาติเป็นหลักในการร่าง แล้วจึงร่างเพิ่มเติมลงไป เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ เพราะฉะนั้น ร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามจะมีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากที่สหประชาชาติกำหนดเอาไว้ กล่าวคือ

- ในมาตรา ๑ ได้ระบุการกระทำที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงครามไว้ถึง 6 ข้อ ดังนี้

"...การกระทำใด ๆ อันบุคคลได้กระทำ ไม่ว่าจะในฐานะเป็นตัวการ หรือผู้สมรู้ต้องตามที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม และผู้กระทำเป็นอาชญากรรมสงคราม ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำนั้นจะได้กระทำก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้

(1) ทำการติดต่อดำเนินการศึก เพื่อทำสงครามรุกราน หรือกระทำการโดยสมัครใจ เข้าร่วมสงครามกับผู้ทำสงครามรุกราน หรือโฆษณาชักชวนให้บุคคลเห็นดีเห็นชอบในการกระทำของผู้ทำสงครามเพื่อทำลายสันติภาพ

(2) ละเมิดกฎหมาย หรือจารีตประเพณีในการทำสงคราม เช่น ปฏิบัติไม่ชอบธรรมต่อทหารที่ตกเป็นเชลย จัดส่งพลเรือนไปเป็นทหารฆ่าผู้ที่ถูกจับเป็นประกัน ทำลายบ้านเมืองโดยไม่จำเป็นสำหรับการทหาร

(3) กระทำการละเมิดต่อมนุษยธรรม เช่น กดขี่ข่มเหงในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือทางศาสนา

(4) กระทำการใด ๆ เพื่อก่อให้เกิดการปกครองในระบอบเผด็จการขึ้นในประเทศอันเป็นภัยต่อความสงบ

(5) กระทำโดยสมัครใจ เข้าร่วมมือกับผู้ทำสงครามรุกราน เช่นนี้

^๑รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีพิเศษ วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2488 อ้างใน เรื่องเดียวกัน , หน้า 421.

ลู่ทางให้ทำการยึด หรือครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ชอบธรรม หรือลี้บ หรือให้ความลับ หรือความรู้อันเป็นอุปการะแก่การทำสงคราม ของผู้ทำสงครามรุกราน

(6) ทำการขัดขวางการดำเนินงานของผู้ต่อต้าน หรือประสงค์จะต่อต้านผู้ทำสงครามรุกราน..."^{๑๐}

แต่สหประชาชาติจะระบุงการกระทำที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงครามไว้เพียง 3 ข้อเท่านั้น^{๑๐}

- ในมาตรา 4 ระบุให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานนายหนึ่ง และกรรมการอื่นอีก 14 คน เพื่อปฏิบัติการตามบท

^{๑๐}รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 25/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2488 , หน้า 996 - 997.

^{๑๐}(1) อาชญากรรมต่อสันติภาพ นั่นคือ การวางแผน เตรียมการ เริ่มหรือกระทำการสงครามรุกราน หรือสงครามละเมิดสนธิสัญญาข้อตกลง หรือค้าประกันหรือร่วมในแผนการ หรือตระเตรียมเพื่อให้ได้ผลตามจุดประสงค์ข้างต้น

(2) อาชญากรรมสงคราม นั่นคือ การละเมิดกฎหมายหรือจารีตประเพณีแห่งสงคราม การละเมิดจะรวมถึง แต่ไม่จำกัดเฉพาะแต่การฆาตกรรม ทารุณกรรมหรือขนย้ายประชาชนในดินแดนที่ถูกยึดครองไปใช้แรงงานทาส การฆาตกรรมหรือทารุณกรรมต่อเชลยศึก และบุคคลในทะเล การฆาตกรรมตัวประกัน การปล้นสดมภ์ทรัพย์สินของรัฐหรือของเอกชน การทำลายเมืองหรือหมู่บ้านอย่างราบเรียบ หรือการทำลายอื่น ๆ ซึ่งไม่มีความจำเป็นทางทหาร

(3) อาชญากรรมต่อมนุษยธรรม นั่นคือ การฆาตกรรม การจำกัดพันธุ์ การเอาตัวลงเป็นทาส การบังคับขนย้ายหรือการกระทำไร้มนุษยธรรมใด ๆ ต่อประชาชนพลเรือนก่อนหรือหลังสงคราม หรือการทำลายล้างเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง เชื้อชาติ หรือศาสนา โดยเกี่ยวพันกับการกระทำอาชญากรรมใดที่อยู่ใต้อำนาจของศาลนี้ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นการละเมิดกฎหมายภายในของประเทศนั้น ๆ หรือไม่

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. "นูเรมเบิร์ก : อาชญากรรมสงครามนาซีกับกฎหมายระหว่างประเทศ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2507 , หน้า 8 - 9.

พระราชบัญญัติ ซึ่งจะต่างจากสหประชาชาติ ซึ่งระบุให้ภาคีแต่ละประเทศ หมายถึง สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซียเป็นผู้แต่งตั้ง¹¹

- ในมาตรา 6 ระบุให้ศาลฎีกาเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ในขณะที่สหประชาชาติ ระบุให้ศาลทหารระหว่างประเทศ มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี¹² เกี่ยวกับเรื่องศาล นายควง อภัยวงศ์ เคยกล่าวถึงเหตุผลที่ใช้ศาลฎีกาตัดสินคดีอาชญากรรมสงครามว่า

"...ทางรัฐบาลได้พิจารณากันว่าการที่จะให้ความยุติธรรมแก่พวก อาชญากรรมสงครามนั้น จำเป็นจะต้องหาผู้ใหญ่ที่มี experience เราถือ ศาลที่ว่าเป็นศาลสูงสุด เราถือศาลแบบอย่างต่างประเทศเขา เขาใช้ High Court..."¹³

ผลปรากฏว่าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบให้นำร่างพระราชบัญญัติ อาชญากรรมสงครามเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมรว. เสนีย์ ปราโมช ได้นำร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อรับหลักการในวันเดียวกัน และได้ชี้แจง หลักการและเหตุผลต่อสภาฯ ความว่า

"...รัฐบาลขอเสนอร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม โดยมี หลักการว่า ให้มีการลงโทษอาชญากรรมสงคราม เหตุผลโดยที่อาชญากรรม สงครามเป็นภัยอันร้ายแรงต่อความสงบของโลก สมควรที่จะจัดให้บุคคล ที่ประกอบได้สนองกรรมชั่วที่ตนได้กระทำตามโทษานุโทษ เพื่อเป็นการ ผนวกรักษาความสงบของโลก อันเป็นยอดปรารถนาของประชาชาติไทย..."¹⁴

ผลปรากฏว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงมติรับหลักการด้วยคะแนนเสียง 75 : 0 คะแนน เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้มีการอภิปราย เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามมากนัก ก็ตกลงรับหลักการทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะ บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ ต้องการให้ลงโทษอาชญากรรม

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

¹³ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 4/2489 (สามัญ) สมัย ที่ 2 ชุดที่ 4 วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489, หน้า 173.

¹⁴ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 25/2488 (สามัญ) สมัย ที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2488, หน้า 997.

สงคราม¹⁵

สภาผู้แทนราษฎรยังได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญ จำนวน 9 คน เพื่อทำหน้าที่แปรญัตติร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามภายใน 3 วัน บุคคลที่ได้รับการเลือกให้เป็นกรรมการวิสามัญ มีดังนี้¹⁶

1. พระยาอรรถการีย์นิพนธ์	ประธานกรรมการ
2. พระสฤทธิรณฤมณต์	กรรมการ
3. นายทอง กันทาธรรม	กรรมการ
4. นายจรูญ ลีแสง	กรรมการ
5. นายสุวิชช พันธ์เศรษฐ	กรรมการ
6. นายเลียง ไชยกาล	กรรมการ
7. นายพิน สุพรรณสาร	กรรมการ
8. นายเอี่ยม สุภาพกุล	กรรมการ
9. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์	กรรมการ

ในขณะที่คณะกรรมการวิสามัญกำลังอยู่ในระหว่างการแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว นายสงวน ตุลารักษ์ รัฐมนตรีในขณะนั้นได้เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีให้รัฐบาลใช้ศาลพิเศษ หรือที่เรียกว่า "ศาลประชาชน" ซึ่งเป็นศาลที่ไม่ให้สิทธิอุทธรณ์ใด ๆ แก่อาชญากรรมสงครามมาแทนศาลฎีกาในการพิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม โดยอ้างเหตุผลว่า ศาลฎีกาที่มีอยู่ในขณะนั้นเป็นศาลปกติธรรมดา และมีผู้พิพากษาน้อย ซึ่งอาจทำการพิจารณาคดีไม่ได้ ดังนั้น จึงเสนอให้จัดตั้งศาลนี้ขึ้น¹⁷ ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เห็นชอบด้วย แต่มรว. เสนีย์ ปราโมช ได้ทักท้วงและขอให้ระงับไว้ โดยเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรม

¹⁵ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 28/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2488, หน้า 1150.

¹⁶ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 25/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3 27 กันยายน 2488, หน้า 1001.

¹⁷ สลธ., เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี แฟ้ม 2 / 30 เรื่องอาชญากรรมสงคราม อ้างใน ชงชัย นิ่งกันไทย, "ลัทธิคอมมิวนิสต์และนโยบายต่อต้านของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2468 - 2500", "วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521, หน้า 233.

สงครามที่รัฐบาลได้เสนอไว้ตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2488 ก่อน¹⁰ อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องการจัดตั้งศาลพิเศษนี้ จะเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันมาก ประเด็นหนึ่งในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามในวาระที่ 2 และที่ 3 เพราะคณะกรรมการวิสามัญได้เสนอให้แปรญัตติตัดเรื่องศาลฎีกาออก และจัดตั้งศาลใหม่ ซึ่งเป็นศาลที่ตั้งขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎร ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

เมื่อคณะกรรมการวิสามัญได้นำร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามไปเสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาในวาระที่ 2 และที่ 3 ในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 132 คน ปรากฏว่าได้มีการแปรญัตติแก้ไขเพิ่มเติมต่างไปจากเดิมมากมาย ยังผลให้นายสุวิช พันธเศรษฐ และนายพิน สุพรรณสาร ขอลาออกจากกรรมาธิการวิสามัญ¹¹ โดยนายสุวิช พันธเศรษฐ ได้ให้เหตุผลว่า การลาออกไม่เกี่ยวกับการขัดแย้ง ไม่อยากให้ลงโทษอาชญากรรมสงคราม เพราะแม้ว่าร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามจะผิดหลักนิติศาสตร์ คือ เป็นกฎหมายย้อนหลัง แต่เมื่อรัฐบาลแถลงว่าเป็นความมุ่งหมายของสหประชาชาติที่จะให้ลงโทษอาชญากรรมสงคราม ตนก็ยอมผิดหลักดังกล่าวและยอมรับเป็นกรรมาธิการของสภาเพื่อจะได้พิจารณารูปของกฎหมายให้รัดกุม และเป็นธรรมยิ่งขึ้น แต่เมื่อเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการแล้วทราบว่า หลักการที่สหประชาชาติวางไว้ มีเพียง 3 ข้อเท่านั้น ขณะที่ร่างของรัฐบาลกลับมีเพิ่มขึ้นจากหลักของสหประชาชาติอีก 3 ข้อ การเพิ่มนี้พอทำเนา แต่ได้มีการแปรญัตติแตกแขนงออกไปจากร่างของรัฐบาลอีกมากมาย เช่น เรื่องการโอนทรัพย์สินให้เป็นโมฆะ การยึดทรัพย์สินก่อนคำพิพากษา การจัดตั้งศาลพิเศษแทนศาลพลเรือน เท่ากับเป็นการเพิ่มเงื่อนไขที่จะเป็นอาชญากรรมขยายกว้างออกไปมาก และความเห็นส่วนมากของกรรมาธิการก็ยอมรับเอา ซึ่งตนก็ได้คัดค้าน เพราะเห็นว่าผิดหลักนิติศาสตร์ หากจะลงโทษในกรณีนอกจากอาชญากรรมสงครามตามหลักสหประชาชาติ ก็ควรที่จะเสนอเป็นกฎหมายขึ้นมาใหม่อีกฉบับหนึ่ง

¹⁰ สลธ., รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครึ่งพิเศษ/2488 วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2488 (เรื่องร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลประชาชน พ.ศ. 2488) อ้างในเรื่องเดียวกัน, หน้า 233.

¹¹ สภาผู้แทนราษฎรได้แต่งตั้ง นายถวิล อุดล และนายเตียง ศิริขันธ์เป็นกรรมาธิการวิสามัญแทน

ไม่ใช้ตรากฎหมายสองฉบับในพระราชบัญญัติเดียวกันดังที่ทำอยู่ในขณะนี้²⁰

เมื่อที่ประชุมอนุมัติให้นายสุวิชช นันทเศรษฐ และนายพิน สุพรรณสาร ลาออกจากกรรมาธิการวิสามัญแล้ว ก็ได้มีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามในวาระที่ 2 และที่ 3 ซึ่งพอจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็น คือ

1. เรื่องกฎหมายย้อนหลัง
2. เรื่องการแปรญัตติตัดข้อความในมาตรา 3 ข้อ 4-5-6
3. เรื่องศาล

ในประเด็นแรก พระยาศรีธรรมราช ส.ส.สงขลา ขอแปรญัตติโดยเพิ่มข้อความในมาตรา 3 เป็น "การกระทำใด ๆ อันบุคคลได้กระทำให้ไม่ว่าในฐานะเป็นตัวการ หรือผู้สมรู้ ต้องตามที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม และผู้กระทำเป็นอาชญากรรมสงคราม ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรา 4 ไม่ว่าการกระทำนั้นจะได้กระทำก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัติ" และแก้มาตรา 4 เดิมเป็นมาตรา 4 ทวิ และขอเพิ่มมาตรา 4 ลงใหม่คือ "การกระทำใด ๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 6 ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำลงก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ และเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่มีกฎหมายอาญาว่าเป็นความผิดในทางอาญาในเวลาที่กระทำนั้นท่านว่าการกระทำนั้นไม่เป็นอาชญากรรมสงคราม ไม่มีโทษตามพระราชบัญญัตินี้" ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง²¹

พระยาศรีธรรมราชให้เหตุผลว่า กฎหมายย้อนหลังเป็นกฎหมายที่ใช้ไม่ได้ เพราะขัดต่อกฎหมายอาญามาตรา 7 ซึ่งระบุว่า การลงโทษผู้ใดโดยไม่มีกฎหมายในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดไม่ได้ เว้นเสียแต่จะได้มีการแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายอาญามาตรา 7 เสียก่อน การออกกฎหมายอาชญากรรมสงครามให้มีผลย้อนหลังจึงเป็นการลงโทษสำหรับการกระทำที่ไม่มีกฎหมายใด ๆ ลงโทษในเวลานั้น ซึ่งเป็น การผิดกฎหมาย ผิดมนุษยธรรม ผิดหลักความยุติธรรม ผิดศีลธรรมและผิดหลักประชาธิปไตย แม้ มรว.เสนีย์ ปราโมช จะเคยอ้างว่ากฎหมายนี้ไม่ใช่กฎหมายย้อนหลัง เพราะร่างขึ้นโดยอาศัยมูลฐานของกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลานั้น คือ พระราชบัญญัติกำหนด

²⁰ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 28/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2488, หน้า 1122 - 1124.

²¹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 28/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2488, หน้า 1128.

หน้าที่ของคนไทยในเวลารบ (11 กันยายน พ.ศ.2484)²² แต่พระยาศรีธรรมราช เห็นว่า หากรัฐบาลต้องการลงโทษเช่นนั้นจริง ก็ควรลงโทษตามความผิดเท่าที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนั้น แต่อย่าเอามาปนกับพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม เพราะการที่รัฐบาลทำเช่นนี้จะทำให้ประชาชนคิดไปว่าทำเพื่อเหตุใดเหตุหนึ่ง และ ยังได้กล่าวอีกว่า

"...ข้าพเจ้าไม่มีเหตุอันใดที่จะสงสัยเลยแต่อย่างหนึ่งอย่างใดว่า สหประชาชาติซึ่งเป็นผู้นำและเป็นผู้ป้องกันความชอบธรรม ความยุติธรรม จะยุ่งกับอาชญากรรมสงครามหรืออะไรของเรานัก...ถ้าเรามีอาชญากรรม สงคราม ควรลงโทษจริง ๆ ลงโทษ อย่าปล่อยไว้ แต่อย่าคิดเอา ความผิดอย่างอื่น ซึ่งไม่เกี่ยวกับความผิดอาชญากรรมสงครามนั้น มาปนกับ อาชญากรรม สงคราม ซึ่งไม่ใช่หลักกฎหมาย ไม่ใช่ความยุติธรรม..."²³

พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ ได้แย้งที่พระยาศรีธรรมราช กล่าวว่า กฎหมาย อาชญากรรมสงครามมีผลย้อนหลัง เพราะขัดต่อกฎหมายอาญามาตรา 7 ว่า ความจริง ไม่ใช่ เพราะกฎหมายอาญามาตรา 11²⁴ เปิดโอกาสให้บัญญัติกฎหมายเป็นอย่างอื่น ได้ และการที่สภาฯ ลงมติรับหลักการให้มีการลงโทษอาชญากรรมสงครามก็เท่ากับ ยอมรับว่ากฎหมายจะต้องมีผลย้อนหลัง เพราะบุคคลเหล่านั้นได้กระทำความผิดไปใน ระหว่างสงคราม คือวันก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ การจะลงโทษบุคคลที่กระทำความ ผิดในช่วงเวลานั้น จึงจำเป็นอยู่เองที่จะต้องออกกฎหมายย้อนหลัง และการแปรญัตติ แก่ไขข้อความไม่ให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง จึงเท่ากับเป็นการทำลายหลักการที่สภาฯนี้ ได้รับไปแล้ว²⁵

²² รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 27/2488 (สามัญ) สมัย ที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2488, หน้า 1064 - 1065.

²³ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 28/2488 (สามัญ) สมัย ที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2488, หน้า 1132 - 1133.

²⁴ มาตรา 11 : ความในภาคหนึ่งแห่งกฎหมายลักษณะอาญาให้ใช้ได้ทั่วไปในสรรพคดี เว้นไว้แต่ตามพระราชกำหนดกฎหมายนั้น จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

²⁵ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 28/2488 (สามัญ) สมัย ที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2488, หน้า 1133 - 1136.

นายทองเปลว ชลภูมิ ซึ่งเป็นสมาชิกสภาประเภทที่ 2 ได้อภิปรายว่า ตนเห็นด้วยกับหลักการที่ให้ลงโทษอาชญากรสงคราม แต่ไม่เห็นด้วยกับการที่สภาออกกฎหมายให้มีผลย้อนหลัง เพราะความผิดที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามเป็นความผิดที่มีอยู่แล้วในกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ ถ้าหากจะเอาความผิดที่มีอยู่แล้วในกฎหมายเหล่านั้นมาปรับโทษก็จะสามารถลงโทษอาชญากรสงครามได้โดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายซ้อนกฎหมาย และยังได้กล่าวอีกว่า

"...และเพาะอย่างยิ่งในเรื่องกฎหมายย้อนหลังนี้ ข้าพเจ้าเกรงและมีความวิตกเป็นอย่างยิ่งว่า ถ้าหากสภาออกกฎหมายไปตามอารมย์แล้วหนักเข้า ข้าพเจ้าเกรงว่าในเวลาต่อไป สัก 2-3 ปีข้างหน้า อาจจะออกกฎหมายให้คนเอาหัวเดินต่างตีนก็ได้..."²⁶

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ได้แย้งว่า เนื่องจากโทษที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามเป็นโทษทางการเมือง ดังนั้น การใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วมาลงโทษ บุคคลนั้นก็ใช่ว่าจะเป็นอาชญากร ซึ่งแตกต่างจากอาชญากรทางการเมืองเป็นอันมาก แต่เพื่อที่จะหาบุคคลที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง จึงต้องบัญญัติกฎหมายนี้ลงไปว่า เข้าลักษณะไหนจึงถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นอาชญากรสงคราม โดยประมวลเอาความผิดที่มีอยู่แล้วในกฎหมายอาญามาบัญญัติไว้อีกทีหนึ่ง เพราะหากจะปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้วโดยเคร่งครัด ทั้งสภานี้ก็จะใช่ว่าจะเป็นอาชญากรสงคราม เนื่องจากเป็นผู้ลงมติไว้ใจรัฐบาลในสมัยนั้นให้ดำเนินการ ส่วนเรื่องกฎหมายย้อนหลังที่มีผู้อภิปรายคัดค้านนั้น นายทองอินทร์ มีความเห็นว่า ควรจะคัดค้านตั้งแต่ตอนที่รับหลักการ และเมื่อผ่านมาถึงขั้นนี้แล้ว สภาก็ไม่น่าจะลงมติฝ่าฝืนมติเดิมที่ได้ลงไว้เป็นเอกฉันท์²⁷ ซึ่งนายควง อภัยวงศ์ ก็เห็นด้วยว่า เมื่อสภารับหลักการร่างพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามแล้วก็น่าจะยอมรับในเรื่องกฎหมายย้อนหลัง เพราะปัญหากฎหมายควรจะเถียงกันในแง่ของกฎหมาย แต่ว่าในแง่ของการเมืองนั้น จะถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ไม่ได้ ต้องถือประเพณีโบราณว่าคนไหนมีกำลังมาก เหตุผลของผู้มีกำลังมากเป็นผู้ที่ถูกเสมอ "แม้ว่าสัมพันธมิตรจะยอมรับการประกาศสงครามเป็นโมฆะของไทย แต่เราก็จำเป็นต้องมีอาชญากรสงครามให้เขา เหมือนกับเราเป็นสมาชิกของสมาคมโคโลมาคมหนึ่ง เรา

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1147.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1148 - 1150.

ก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของสมาคม ตามภาษาไทยเขาเรียกว่าเข้าเมืองตาหลิวต้องหลิวตาตาม"²⁰

ในการลงมติเรื่องกฎหมายย้อนหลัง ผลปรากฏว่า สภาผู้แทนราษฎรลงมติให้ถือตามร่างพระราชบัญญัติเดิมด้วยคะแนนเสียง 37:31 คะแนน การแปรญัตติข้อนี้จึงตกไป

สำหรับประเด็นที่สอง เรื่องการแปรญัตติตัดข้อความ ในมาตรา 3 ข้อ 4-5-6 ออกนั้น ในชั้นแปรญัตติของคณะกรรมการวิสามัญ นายถวิล อุดล ได้แปรญัตติข้อ 4 และข้อ 5 กล่าวคือ

- ข้อ 4 แก้คำว่า "เผด็จการ" เป็น "ลัทธินาซีหรือฟาสซิสต์"

- ข้อ 5 เพิ่มข้อความว่า "กระทำการใด ๆ โดยมีใจฝักใฝ่ร่วมมือกับผู้ทำสงครามรุกราน"

ดังนั้น ในมาตรา 3 ข้อ 4-5-6 ก็จะมีคำว่า

- ข้อ 4 "กระทำการใด ๆ เพื่อก่อให้เกิดการปกครองในระบอบทำนองลัทธินาซีหรือฟาสซิสต์ขึ้นในประเทศอันเป็นภัยต่อความสงบ"

- ข้อ 5 "กระทำการโดยสมัครใจเข้าร่วมมือกับผู้ทำสงครามรุกราน คือ ชี้ลู่ทางให้ทำการยึดหรือครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ชอบธรรม หรือลี้บ หรือให้ความลับ หรือความรู้ หรือกระทำการใด ๆ โดยมีใจฝักใฝ่ร่วมมือกับผู้ทำสงครามรุกราน อันเป็นอุปการะแก่การทหารของผู้ทำสงครามรุกราน"

- ข้อ 6 "ทำการขัดขวางการดำเนินงานของผู้ต่อต้าน หรือประสงค์จะต่อต้านผู้ทำสงครามรุกราน"

ซึ่งนายศิริ บำเพ็ญอยู่ สส. ชัยนาท จะขอแปรญัตติตัดข้อความในมาตรา 3 ข้อ 4 และข้อ 6 โดยให้เหตุผลว่า การลงโทษอาชญากรรมสงครามควรลงโทษตามที่สหประชาชาติกำหนดไว้เท่านั้น และได้ชี้แจงว่า ในข้อ 4 ที่ระบุเรื่องลัทธินาซีหรือฟาสซิสต์นั้น เป็นการยากที่จะวินิจฉัยได้ว่าหลักการที่แท้จริงเป็นอย่างไร ส่วนในข้อ 6 เรื่องการลงโทษผู้ขัดขวางผู้ที่กระทำการต่อต้านนั้น เป็นการกระทำตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งถ้าจะม้ออกกฎหมายในขณะนี้ว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดก็เห็นว่าเป็นการไม่ชอบธรรม ไม่ยุติธรรม"²¹

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1156.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1159 - 1161.

นายเอี่ยม สุภาพกุล ได้แย้งว่าจำเป็นต้องเอา 2 ข้อนี้ไว้ เพราะข้อ 4 เป็นเรื่องเกี่ยวกับลัทธินาซีหรือฟาสซิสต์ แต่ประเทศไทยเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องกวดขันไม่ให้ลัทธิทั้งสองนี้มาสู่ประเทศไทย สำหรับข้อ 6 นั้น ทางฝ่ายผู้แทนรัฐบาลและคณะกรรมการมิได้ประสงค์จะทำโทษผู้ไม่ทำการต่อต้าน แต่หมายถึงผู้ที่ทำการขัดขวางผู้ต่อต้าน^{๑๐}

นายสุวิชช พันธเศรษฐ ได้อภิปรายให้ตัดข้อ 4-5-6 ออก โดยให้เหตุผลว่า เมื่อยึดถือหลักที่สหประชาชาติวางไว้ก็ต้องดำเนินการตามนั้น ไม่ควรเพิ่มเติมหลักต่าง ๆ ตามใจชอบ หากรัฐบาลต้องการลงโทษก็ให้อาหลักการที่เพิ่มขึ้นจากหลักของสหประชาชาติมาบัญญัติเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง เพราะ "...ถ้าหากว่าเราจะเขียนกฎหมายอาญาการสงคราม โดยยึดหลักสหประชาชาติ แล้วมาเขียนอย่างนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าสหประชาชาติก็ยากที่จะรับในการกระทำเช่นนั้น..."^{๑๑}

นายสงวน ตุลารักษ์ (รัฐมนตรี) จึงชี้แจงเหตุผลที่ต้องบัญญัติโทษเพิ่มขึ้นจากหลักของสหประชาชาติว่า ข้อ 4 บัญญัติเพราะเห็นฝ่ายสัมพันธมิตรมีนโยบายที่จะปราบปรามลัทธินาซีและฟาสซิสต์ จึงทำตามเพื่อเอาใจ และหวังที่จะเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ ส่วนข้อ 6 บัญญัติขึ้นเพราะแม้ว่าเราจะมีคณะผู้ต่อต้าน (หมายถึงเสรีไทย) จนเป็นที่ประจักษ์แก่สหประชาชาติ แต่ก็มีพวกที่ร่วมมือกันญี่ปุ่น ซึ่งเท่ากับเป็นผู้ที่ขัดขวางการต่อต้าน จึงจำเป็นต้องบัญญัติโทษนี้ไว้^{๑๒}

มรว. เสนีย์ ปราโมช ยังได้กล่าวอีกว่า พระราชบัญญัติอาญาการสงครามไม่ได้เกิดขึ้นจากการบีบบังคับของต่างชาติว่าจะต้องมีกฎหมายอาญาการสงคราม แต่เกิดจากความคิดเห็นของประชาชนและคนทั่วไปที่เห็นว่า การที่เราจะเข้าสู่โลกภายหน้านั้น จะต้องปฏิบัติตามอย่างที่เราเข้าเมืองตาหลิวต้องหลิวตาตาม ดังนั้น จึงเห็นสมควรจะเสนอกฎหมายนี้เข้ามา และเมื่อเสนอเข้ามาก็ยังยึดหลักเอกราชของชาติโดยสมบูรณ์อยู่ ส่วนในการร่างกฎหมายก็ได้ยึดหลักของสหประชาชาติ ซึ่งในข้อ 4 ที่กรรมการธิการเข้ามาเข้าใจว่าผิดก็การนั้น ดูเหมือนจะกว้างกว่าลัทธินาซี หรือฟาสซิสต์ จึงได้เขียนอย่างนั้น เพื่อเป็นการระบุงลงไป^{๑๓}

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1163.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1165.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1167 - 1168.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1174 - 1176.

สำหรับข้อ 5 นั้น นายบรรจง ศรีจรรยา ซึ่งเป็นส.ส.ประเภทที่ 2 ได้แปรญัตติตัดข้อความที่เพิ่มขึ้น คือ " หรือการกระทำใด ๆ โดยมีใจฝักใฝ่ร่วมมือกับผู้ทำสงครามรุกราน" ออก โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องยากต่อกรมการและศาลที่จะจับกุมและพิจารณาว่าการกระทำเช่นใดจึงจะถือว่าเป็นความผิดตามบทบัญญัตินี้^{๕๔}

นายสงวน ตุลารักษ์ ได้ชี้แจงว่า "การที่เราเพิ่มลงไปนี้ไม่ใช่แต่เฉพาะผู้แปรญัตติเสนอมาเท่านั้น ฝ่ายสหประชาชาติก็เสนอมาขอร้องให้ช่วยกันลงโทษผู้ที่ใช้คำว่า Active Assistance เป็นการร้องขอกัน เราแปลเป็นภาษาไทยว่าเป็นการฝักใฝ่เป็นพวกแอกคิฟ ได้เอาใจใส่เอาจริงเอาจังร่วมมือกับผู้ก่อสงครามรุกรานอย่างเต็มที่ทีเดียว ต้องการให้เขาชนะสงครามอย่างเต็มที่..."^{๕๕}

ในการลงมติ ปรากฏว่าที่ประชุมลงมติให้ตัดข้อ 4 และข้อ 6 ออกด้วยคะแนนเสียง 37:36 คะแนน และ 38:31 คะแนน ตามลำดับ ส่วนข้อ 5 ที่ประชุมลงมติให้ตัดข้อความที่นายถวิล อุดล แปรญัตติเพิ่มขึ้นออก ด้วยคะแนนเสียง 49:26 คะแนน ผลการลงมติดังกล่าวโดยเฉพาะข้อ 4 จะทำให้หนังสือพิมพ์บางฉบับลงรายชื่อบุคคลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คัดค้านร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามในข้อนี้ เช่น

"หนังสือพิมพ์ประชามิตรฉบับวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ได้ลำดับรายชื่อบุคคลสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คัดค้านร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามอันว่าด้วยระบอบเผด็จการคือ นายศิริ บำเพ็ญอยู่ (ชัยนาท) เป็นผู้แปรญัตติให้ตัดออกโดยอ้างว่าไม่เข้าใจความหมายของระบอบนาซีและฟาสซิสต์ ส่วนสมาชิกสภาประเภทที่ 2 ที่สนับสนุนญัตติของส.ส. ชัยนาทนี้ เท่าที่นักข่าวจำได้มีหลวงเชวงศักดิ์สงคราม หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ หลวงเสรีเริงฤทธิ์ (กำลังพักอยู่ในห้องขังสันติบาลในขณะนั้น) พลตรีประยูร ภมรมนตรี พลตรีไชยประทีปเสนา (ผู้มั่งคั่งอยู่ในขณะนี้) ทั้ง 5 คนนี้ เป็นสมาชิกในคณะรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม ขุนนริศนครชัย ส.ส. ประเภทสอง ประกอบกับสมาชิกประเภทที่หนึ่งที่สนับสนุนญัตติของผู้แทนชัยนาท คือ นายอรุณทองปัทมโชติ (พระนคร) นายทองดี ณ กาฬสินธุ์ (มหาสารคาม) ร.ท. อู๊ด นิตยสุทธี (โคราช) นายเปี่ยม บุญยโชติ (นครศรีธรรมราช) และ

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1180 และ 1182.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1182.

นายสุวิช พันธ์เศรษฐ (เชียงใหม่) เป็นต้น”^{๖๖}

สำหรับประเด็นที่สาม คือ ประเด็นเรื่องศาลนั้น เนื่องจากในชั้นพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามของคณะกรรมการวิสามัญ นายถวิล อุดล ได้ขอแปรญัตติให้ตัดเรื่องศาลฎีกาออก และจัดตั้งศาลใหม่ซึ่งเป็นศาลที่ตั้งขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎร^{๖๗} ซึ่งคณะกรรมการมีความเห็นว่า หากตัดเรื่องศาลฎีกาออก และเติมเรื่องศาลพิเศษลงไปในพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามเลย จะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงได้ตกลงให้รัฐบาลเป็นผู้เสนอกฎหมายจัดตั้งศาลพิเศษเข้ามาในสภา^{๖๘} นายสุวิช พันธ์เศรษฐ ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งศาลพิเศษ ได้ขอให้คงร่างมาตรา 6-7-8 ไว้ เพราะเกรงว่าหากตัดออกแล้วจะทำให้รัฐบาลเสนอพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ หรือศาลประชาชนเข้ามาแทน^{๖๙}

พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ ได้ชี้แจงเหตุผลที่ต้องมีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้น เพราะเห็นว่าศาลฎีกาเป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อชำระคดีธรรมดา ผู้พิพากษามีน้อย หากจะให้พิจารณาคดีอาชญากรรมสงครามซึ่งเป็นคดีพิเศษก็เกรงว่าจะทำให้คดีของราษฎรต้องชักช้าไป แต่ถ้าใช้ศาลพิเศษก็จะทำให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น และเนื่องจากคดีอาชญากรรมสงครามเป็นคดีการเมือง หากใช้ศาลฎีกาในการพิจารณาโทษอาชญากรรมสงคราม ก็อาจจะมีคนคิดไปว่าศาลฎีกาหันมาเล่นการเมือง ซึ่งจะทำให้สถาบันศาลสูงของประเทศกระทบกระเทือนไปด้วย อีกประการหนึ่ง คดีนี้เป็นคดีที่พิเศษกว่าคดีการเมืองธรรมดา จึงน่าจะให้ศาลพิเศษพิจารณาคดีมากกว่าศาลฎีกา^{๗๐}

นายพิน สุพรรณสาร ได้แย้งว่าศาลฎีกาสามารถพิจารณาคดีได้ทุกตัวบทกฎหมาย แม้แต่คดีการเมือง ส่วนเรื่องศาลฎีกาจะพิจารณาล่าช้าเพราะมีจำนวนผู้พิพากษาน้อยนั้นเป็นเรื่องไม่มีเหตุผลเพราะพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลประชาชนกำหนด

^{๖๖}ฟรีเพรสส์ (นามแฝง) , นักรบเมืองสามก๊ก , เล่ม 1 (พระนคร: สำนักพิมพ์สหกิจ, 2493), หน้า 115-116 และ ส.บ. 9.2.3/6 ข่าวเหตุการณ์ด้านการเมือง

^{๖๗}รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 28/2488 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 3 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2488, หน้า 1194.

^{๖๘}เรื่องเดียวกัน, หน้า 1199.

^{๖๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า 1186.

^{๗๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า 1187 - 1188.

ให้มีกรรมการ 15 คน ในขณะที่กรรมการศาลฎีกามีกว่า 15 คน และความจริง
รัฐบาลก็เป็นผู้เสนอมาเองว่าให้กรรมการศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งตนก็เห็นว่าดีอยู่
แล้ว จึงขอให้คงร่างมาตรา 6-7-8 ไว้ตามร่างเดิมของรัฐบาล^{๔๑}

นอกจากนี้ นายโชติ คุ่มพันธ์ ซึ่งเคยประสบเคราะห์กรรมมาแล้ว จากคดี
ศาลพิเศษ เมื่อปีพ.ศ.2481 ก็ได้คัดค้านการจัดตั้งศาลพิเศษ โดยกล่าวว่า

"...ข้าพเจ้าเองได้ล้มรสแห่งศาลพิเศษมาแล้ว ตัวข้าพเจ้าเพียง
พยายามปากเดียว ศาลพิเศษให้ตัดสินจำคุกตลอดชีวิต และเพื่อนบางคน
ไม่ได้ทำอะไรเลย ศาลพิเศษตัดสินประหารชีวิต นี้ขอให้จำไว้เพราะ
สภาฯ นี้ได้เคยหลงผิดคิดว่าศาลพิเศษเป็นศาลยุติธรรม ข้าพเจ้าขอ
ประณามศาลพิเศษนั้นไม่ให้ความยุติธรรมใด ๆ เลย..."^{๔๒}

เกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งศาลพิเศษนี้ นายถวิล อุดลได้ชี้แจงว่าศาลพิเศษที่
ตั้งขึ้นตามกฎหมายฉบับนี้แตกต่างจากศาลพิเศษที่เคยจัดตั้งมาแล้ว ในสาระสำคัญ คือ
ยอมให้มีทนายว่าต่างคดีได้ และการที่เราจัดตั้งศาลขึ้น โดยผ่านความเห็นชอบของ
สภาผู้แทนราษฎรนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า สภาผู้แทนราษฎรของ
เราเป็นสภาที่บริสุทธิ์ ศาลที่จัดตั้งขึ้นโดยสภาผู้แทนราษฎรนั้นก็ย่อมเป็นผู้ที่บริสุทธิ์ เช่น
เดียวกัน^{๔๓}

นายพินันท์ ภัทคานนท์ ส.ส.กาญจนบุรี ได้คัดค้านการจัดตั้งศาลพิเศษ
เพราะเกรงว่าจะไม่สามารถให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนได้เพียงพอ เนื่องจาก
เคยมีคนบอกว่า เรื่องศาลพิเศษนี้เป็นเรื่องที่ใครที่มัน จึงขอให้ยื่นตามร่างเดิมของ
รัฐบาล^{๔๔}

นายควง อภัยวงศ์ได้สรุปว่า "...ความรู้สึกของสภานี้มีอยู่อย่างเดียวคือ
ไม่อยากจะให้ตั้งศาลพิเศษ เพราะเคยเข็ดมา 2 ศาลแล้ว (หมายถึงคดีศาลพิเศษ
พ.ศ.2476 และพ.ศ.2481) เหมือนวัวล้มหลังหะ พ้ออีกาบินผ่านมาแล้วเสียวไป
หมด..."^{๔๕} และเสนอให้ลงมติ

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1188 - 1191.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1191.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1195.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1197.

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า 1201.

ผลการลงมติปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรเห็นควรรให้คงมาตรา 6-7-8 ไว้ตามร่างเดิมของรัฐบาล คือให้ศาลฎีกาเป็นผู้ตัดสินคดี ด้วยคะแนนเสียง 65:6

การอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรเรื่องพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งของกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวกับการลงโทษอาชญากรรมสงคราม ซึ่งพอจะแบ่งคร่าว ๆ เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่ต้องการให้ลงโทษอาชญากรรมสงคราม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอดีตเสรีไทยที่มาจากภาคอีสาน และเป็น ส.ส. ประเภทที่ 1 กลุ่มนี้ต้องการให้ลงโทษอาชญากรรมสงครามโดยเฉพาะจอมพลป. พิบูลสงคราม อย่างรุนแรง (ดังจะเห็นได้จากนายถวิล อุดล (ร้อยเอ็ด) เป็นผู้แปรญัตติเรื่องลัทธินาซีและฟาสซิสต์และเรื่องศาลพิเศษ) กลุ่มนี้เช่น นายถวิล อุดล (ร้อยเอ็ด), นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (อุบลราชธานี), นายเอี่ยม สุภาพกุล (นครราชสีมา), นายเตียง ศิริขันธ์ (สกลนคร), นายทอง กันทาธรรม (แพร่) เป็นต้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะกลุ่มนี้มีแนวคิดพื้นฐานที่ขัดแย้งกับแนวทางทหารนิยมของจอมพลป. พิบูลสงคราม และเนื่องจากท่าทีของจอมพลป. พิบูลสงคราม มีแนวโน้มเผด็จการมาตั้งแต่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างเช่น การใช้ศาลพิเศษจัดการกับกลุ่มที่คิดต่อต้าน จึงทำให้กลุ่มผู้นำอีสาน ซึ่งต้องการเข้ามาแข่งขันในรูปของพรรคการเมืองและผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบอบรัฐสภา เคลื่อนไหวต่อต้านโดยการร่วมมือกับ นายปรีดี พนมยงค์ โคนล้มรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม^{๕๖} และแม้ว่าจอมพลป. พิบูลสงครามจะหมกอำนาจอจลงแต่จอมพลป. พิบูลสงคราม ก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่ ดังนั้น กลุ่มผู้นำอีสานจึงได้พยายามดำเนินการลดอิทธิพลของจอมพลป. พิบูลสงครามลงด้วยการเสนอให้มีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นในพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ดังได้กล่าวแล้ว

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มนิยมเจ้า ที่เห็นได้ชัด คือ มรว. เสนีย์ ปราโมช ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะมรว. เสนีย์ ปราโมช เคยมีความขัดแย้งกับจอมพลป. พิบูลสงครามในเรื่องการเข้าร่วมสงคราม และ มรว. เสนีย์ ปราโมช ก็ไม่ชอบจอมพลป. พิบูลสงคราม เนื่องจากเห็นว่าจอมพลป. พิบูลสงครามทำตนเป็นผู้เผด็จการ^{๕๗} นอกจากนี้ มรว. เสนีย์ ปราโมช กับจอมพลป. พิบูลสงครามก็มีความแตกต่างกันในขั้นพื้นฐาน

^{๕๖} สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

^{๕๗} แกมสุข นุ่มนนท์, เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2521), หน้า 129 - 130.

กล่าวคือ มรว. เสนีย์ ปราโมชมีเชื้อสายเจ้าขุนมูลนายในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่จอมพล. พิบูลสงคราม เป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ต่างอยู่กับคนละ ฝ่าย^{๔๐} ซึ่งจอมพล. พิบูลสงคราม เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีการ กวาดล้างกลุ่มเจ้านายและขุนนางในระบอบเก่าจากกรณีกบฏบวรเดช และกรณีศาล พิเศษ พ.ศ. 2481 จนทำให้กลุ่มนิยมเจ้าต้องหมดบทบาททางการเมืองลง แต่กลุ่มนี้ จะกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้งภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และจะได้ ดำเนินการจำกัดบทบาททางการเมือง และลดอิทธิพลของจอมพล. พิบูลสงครามลง ดังจะเห็นได้จาก รัฐบาลมรว. เสนีย์ ปราโมช เสนอร่างพระราชบัญญัติอาชญากร สงครามเข้ามา

ภายหลังที่ศาลฎีกาได้พิจารณาคดีอาชญากรสงคราม แล้วตัดสินให้ยกฟ้อง โจทก์เป็นโมฆะ และปล่อยตัวจำเลยพ้นข้อหาไป มรว. เสนีย์ ปราโมช กลับบอกว่า จะเสนอกฎหมายอาชญากรสงครามเข้าสภาใหม่^{๔๑} อย่างไรก็ตาม ความประสงค์ ของกลุ่มนิยมเจ้าก็ได้มีความต้องการที่จะทำลายล้างจอมพล. พิบูลสงคราม เพียง แต่ต้องการที่จะทำลายชื่อเสียงของจอมพล. พิบูลสงคราม อันจะสร้างความกระทบ กระเทือนใจแก่กลุ่มทหารบก ซึ่งจะเป็สาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มทหารบกตัดสินใจทำ รัฐประหาร 2490

2. กลุ่มที่ไม่ต้องการลงโทษอาชญากรสงคราม กลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้แก่ กลุ่ม ทหารบกและสมาชิกสภาประเภทที่สอง ที่เป็นพวกของจอมพล. พิบูลสงคราม เช่น พล.ท. ประยูร ภมรมนตรี หลวงเชวงศักดิ์สงคราม (พ.อ. ช่าง เชวงศักดิ์สงคราม) หลวงเสรีเริงฤทธิ์ (พล.อ. จรูญ รัตนกุลเสรีเริงฤทธิ์) , พล.อ. มังกร พรหมโยธี (ขณะนั้นมียศพลโท) , พล.ต. ไชย ประทีปะเสน , ขุนนรินทร์ชัย และหลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ (พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) และยังมีสมาชิกสภาประเภทที่สอง ที่น่าจะสนับสนุนรัฐบาล แต่กลับคัดค้านอย่างรุนแรง คือ นายบรรจง ศรีจรูญ และ นายทองเปลว ชลภูมิ นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกสภาประเภทที่หนึ่ง เช่น นายอรุณ ทองปัสโชติ (พระนคร) , นายเปี่ยม บุญยโชติ (นครศรีธรรมราช) , นายทองดี ณ กาพลินธุ์ (มหาสารคาม) , ร.ท. อืด นิตยสุทธิ (นครราชสีมา) และนายสุวิเศษ

^{๔๐} อ. พิบูลสงคราม, จอมพล. พิบูลสงคราม, เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มนตรี, 2518), หน้า 211.

^{๔๑} วิเทศกรณีย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 755.

พันธเศรษฐกิจ (เชียงใหม่)

3. กลุ่มที่วางตัวเป็นกลาง กลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับจอมพล. พิบูลสงครามมาก่อน แต่ก็ได้ปกป้องจอมพล. พิบูลสงคราม เช่น กลุ่มทหารเรือ สำหรับนายปรีดี พนมยงค์ เนื่องจากขณะนั้นยังดำรงตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จึงไม่เห็นบทบาทเมื่อมีการโต้แย้งเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามในสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ น่าจะวางตัวเป็นกลาง เพราะอย่างน้อยก็เคยร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มากับจอมพล. พิบูลสงคราม ความสัมพันธ์ในฐานะที่เคยเป็นคณะราษฎร จึงยังคงมีอยู่ แต่ว่านายปรีดี พนมยงค์ ก็มีได้มีท่าทีปกป้องจอมพล. พิบูลสงคราม ดังจะเห็นได้จากที่ อ. พิบูลสงคราม กล่าวไว้ว่า

"...ถ้าท่านปรีดี พนมยงค์ยังตั้งใจจะช่วยเพื่อนฝูงจริง ๆ ในฐานะเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ท่านก็มีโอกาสใช้อำนาจยับยั้งกฎหมายนี้ได้ครั้งแรกถึงหนึ่งเดือน ครั้งที่สองอีกสิบห้าวัน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2475 มาตรา 39) หรืออาจหลบไปราชการเสียดูดยุทธยาเป็นการชั่วคราว จากอยุธยาที่โทรเลขติดต่อมาให้ กรมโฆษณาการอ่านประกาศพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ก่อนที่ท่านจะลงนาม แล้วภายหลังก็ประกาศกฎหมายนี้เป็นโมฆะเสียเอง เพราะกรมโฆษณาการได้ประกาศชื่อท่านออกไปโดยผิดข้อเท็จจริง วิธีนี้ ท่านปรีดี พนมยงค์ ก็คงสามารถทำได้ทำนองเดียวกับที่ได้ทำมาแล้ว ในเรื่องการประกาศสงคราม..."^{๕๐}

พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม มีผลบังคับใช้หลังประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ปรากฏว่าบรรดาหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ ได้ลงข่าวกันอย่างครึกโครม และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ นานา เช่น หนังสือพิมพ์การเมืองฉบับประจำวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ลงความเห็นในคอลัมน์ "เสียงจากประชาชน" ว่า

"...เราพูดแล้วว่าการอภิปรายพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ที่แล้วมา บรรดา ส.ส. ทั้งประเภท 1-2 หลายคนเผยให้เห็นรอยหวั่นที่สั่นหลังด้วยการค้านอย่างสลับ ก็เพราะเกรงว่าตนเองจะตกเข้าข่าย

^{๕๐} อ. พิบูลสงคราม, จอมพล. พิบูลสงคราม, เล่ม 2, หน้า 345-347.

แห่งเงื่อนไขที่จะเสวยข้าวแดงกับกบกล้วยต้มอย่างที่สุด อีกอย่างหนึ่ง
ที่เรายังไม่วายจึกกะจี๋ใจนักคือ บรรดาผู้ที่ถูกระบุชื่อเป็น อาชญากร
สงครามนี้ จะมีการเข็งลิ้งกันบ้างหรือเปล่าหนอ..."^{๕๑}

ส่วนนักกฎหมายได้วิพากษ์วิจารณ์ว่า กฎหมายอาชญากรสงครามมีช่องโหว่
รัฐบาลเสนอเพื่อช่วยเหลือกันเอง ในฐานะผู้ร่วมกำลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
มาด้วยกัน และอ้างว่าหากรัฐบาลจะเล่นงานอาชญากรสงครามกันจริงจิงแล้ว เหตุ
ใดไม่เอากฎหมายกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ ซึ่งรัฐบาลจอมพล. ปิบูลสงคราม
เสนอต่อสภา เมื่อ พ.ศ. 2484 มาใช้^{๕๒}

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอาชญากรสงคราม
ไม่ว่าในวาระใดก็ตาม ประเด็นคัดค้านที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหยิบยกขึ้นมา เป็น
ส่วนใหญ่ คือ เรื่องกฎหมายย้อนหลัง จะเป็นเรื่องที่ถือว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว
ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายลักษณะอาญา (ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น) ทั้งสิ้น โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งข้อที่ว่าขัดต่อมาตรา 7 ของกฎหมายลักษณะอาญา ซึ่งห้ามการออกกฎหมาย
อาญาย้อนหลัง ดังเช่นที่ พระยาศรธรรมราช (ทองคำ กาญจนโชติ) ยกขึ้นอภิปราย
แต่ข้อโต้แย้งเช่นนี้ย่อมอธิบายได้ว่า กฎหมายทั้ง 2 ฉบับมีฐานะทางกฎหมายทัดเทียม
กัน ไม่มีกฎหมายใดอยู่เหนือ ดังนั้น กฎหมายที่มาทีหลังอาจจะขัดแย้งกับกฎหมายที่มี
มาก่อนก็ได้ โดยไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดอภิปรายไปถึงรัฐธรรมนูญ พ.ศ.
2475 ว่า ร่างพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามมาตราใดจะขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา
ใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนอภิปรายกว้าง ๆ ว่า ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 61
กฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นโมฆะ แต่ก็ไม่มีผู้ใดหยิบยกหรือชี้ชัดลงไปว่า
มีความขัดแย้งกันจริงหรือไม่ในเรื่องใด แม้เมื่อมีการฟ้องจำเลยแล้วในเวลาต่อมา
ก็ไม่มีผู้ใดหยิบยกประเด็นนี้ขึ้นต่อสู้ จึงอาจเป็นไปได้ที่ว่า ในระหว่างการพิจารณาร่าง
กฎหมายดังกล่าว ไม่มีผู้ใดคาดคิดว่า ประเด็นความขัดแย้งดังกล่าวจะมีอยู่จริง คำ
พิพากษาของศาลฎีกาในเวลาต่อมาที่ระบุว่า พระราชบัญญัติอาชญากรสงครามมาตรา
3 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 14 จึงเป็นการชี้ให้เห็นความขัดแย้งดังกล่าวเป็นครั้งแรก
และที่ศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยทุกคนก็โดยอาศัยเหตุผลที่ศาลฎีกา
ได้ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในระหว่างกฎหมาย 2 ฉบับ และฉบับหนึ่งมีอำนาจเหนือ

^{๕๑} ฟรีเพอร์สส์, นักการเมืองสามก๊ก, เล่ม 1, หน้า 115.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

กฎหมาย อีกฉบับหนึ่งตั้งกล่าวแล้วนั่นเอง ซึ่งในทางนิติศาสตร์ แม้จำเลยจะมีได้หยิบยกขึ้นต่อสู้คดี แต่ถ้าศาลเป็นผู้เห็นประเด็นดังกล่าวเอง ศาลก็สามารถหยิบยกขึ้นกล่าวอ้างในคำพิพากษาได้^{๕๓}

ในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2488 รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม เพื่อทำหน้าที่สืบสวน และสอบสวน ตามมาตรา 4 และ 5 ของพระราชบัญญัติ จำนวน 15 คน คือ

1. นายสงวน ตุลารักษ์	ประธานกรรมการ
2. หลวงบรรณกร โกวิท	กรรมการ
3. พ.ต.อ. หลวงสัมฤทธิ์ สุขุมวาท	กรรมการ
4. พ.ต.ต. นิรันดร ชัยนาม	กรรมการ
5. หลวงอรรถไกรวัลวที	กรรมการ
6. หลวงอรรถวิภังค์ พจนกร	กรรมการ
7. พ.อ. สุวรรณ เพ็ญจันทร์	กรรมการ
8. พ.ท. หลวงเจริญเนติศาสตร์	กรรมการ
9. นายอัมพร จินตกานนท์	กรรมการ
10. ร.ต.อ. ชมพู อรรถจินดา	กรรมการ
11. ร.อ. สมจิตต์ ยศสุนทร	กรรมการ
12. ร.อ. เสนาะ นิลกำแหง	กรรมการ
13. นายขุน ศรียาภัย	กรรมการ
14. นายสุพจน์ พูนเกษ	กรรมการ
15. นายกมล วรรณประภา	กรรมการและเลขานุการ ^{๕๔}

ถ้าพิจารณาบุคคลในคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามแล้ว จะพบว่า นายสงวน ตุลารักษ์ ประธานกรรมการเป็นผู้ที่เคยมีความขัดแย้งกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาก่อน ทั้งนี้ เพราะนอกจากจะเป็นคนสนิทของนายปรีดี พนมยงค์ แล้ว ยังเป็นผู้ที่ถูกรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยออกประกาศว่าเป็นชนชาติศัตรู และก่อนหน้าที่สงครามโลกครั้งที่ 2 จะยุติ นายสงวน ตุลารักษ์ ยังเคยให้ความ

^{๕๓} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142.

^{๕๔} กจช., [2] สร. 0201.98/58 เรื่องกรรมการและที่ปรึกษากรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม (9 ตุลาคม 2488 - 21 กุมภาพันธ์ 2489).

เห็นว่าทหารในเมืองไทย เป็นผู้ที่ยก่องสงครามและผู้รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโทษ ในลักษณะของการเป็นอาชญากรสงครามเมื่อสงครามได้เสร็จสิ้นแล้ว แม้ว่า พล.อ.อ.ทวิ จุลละทรัพย์ (ขณะนั้นมียศนาวาอากาศโท) จะเคยอธิบายถึงความจำเป็นของรัฐบาลสมัยนั้นว่า ต้องผ่อนคลายเป็นสถานการณ์ที่แก้ไขไม่ได้แล้ว ให้เป็นสถานการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อคนไทยทุกคนที่เป็นเจ้าของชาติไทย และผลก็ได้ปรากฏออกมาแล้วว่า บ้านเมืองของเราไม่ได้ถูกทำลายมากมายเหมือนกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคส่วนนี้ แต่นายสงวน ตุลารักษ์ ก็ยังเน้นอยู่ว่า ผู้รับผิดชอบขณะนั้นจะต้องถูกนำมาพิจารณาโทษ และนายสงวน ตุลารักษ์ได้เคยติดต่อกับหน่วย O.S.S. ของอเมริกาให้ปราบจอมพลป. พิบูลสงครามและพรรคพวกให้สิ้นซาก อย่าปล่อยให้กลับขึ้นมาใช้อำนาจอีก^{๕๕}

สำหรับคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง กล่าวคือ

ในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2488 หลวงอรรถไกรวัลที และ นายสมจิตต์ ยศสุนทร ลาออก รัฐบาลจึงแต่งตั้งให้นายม้วน สติรบุตร และพระยาอรรถกรมมณุตติ เป็นกรรมการแทน และในวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2489 นายม้วน สติรบุตร ลาออก รัฐบาลจึงแต่งตั้งให้หลวงสารกิจปริษา เป็นกรรมการแทน ต่อมาในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 นายสงวน ตุลารักษ์ ลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการ รัฐบาลจึงแต่งตั้งให้พระยาอรรถกรมมณุตติ เป็นประธานกรรมการ และพระสารการประสิทธิ์ เป็นกรรมการแทน^{๕๖}

นายสงวน ตุลารักษ์ ได้ให้เหตุผลที่ลาออกว่า คดีอาชญากรสงครามเป็นเรื่องเกี่ยวกับความร่วมมือของไทยกับสหประชาชาติในการลงโทษอาชญากรสงคราม ซึ่งเป็นนโยบายเกี่ยวกับต่างประเทศมากกว่านโยบายภายใน เพราะฉะนั้นเมื่อมีการตั้งรัฐบาลใหม่ (เนื่องจากตอนนั้นมีมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลจากรัฐบาล มรว.เสนีย์

^{๕๕} แคมสุข นุ่มนนท์, "คดีอาชญากรสงคราม พ.ศ. 2488," การเมืองและการต่างประเทศในประวัติศาสตร์ไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 68 และทวิ จุลละทรัพย์, ชาติอยู่เหนือสิ่งใด (กรุงเทพมหานคร: วรุณการพิมพ์, 2517), หน้า 85.

^{๕๖} กจข., [2] สร. 0201.98/58 เรื่องกรรมการและที่ปรึกษากรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงคราม (9 ตุลาคม 2488 - 21 กุมภาพันธ์ 2489).

ปราโมช มาเป็นรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์) ซึ่งมีนโยบายแตกต่างกัน จึงเกรงว่าจะดำเนินงานในหน้าที่นี้ไม่ถูกต้องตามนโยบายของคณะรัฐบาลชุดปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งประธานกรรมการเป็นตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้นจึงขอลาออก^{๕๗}

สิ่งที่สร้างความประหลาดใจให้กับคนส่วนใหญ่ คือ การที่รัฐบาลแต่งตั้ง พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส (หลวงอดุลเดชจรัส) เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการ ตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ตามข้อเสนอของนายสงวน ตุลารักษ์ ตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2488 เป็นต้นไป^{๕๘} ดังเช่นพระยาศรภักย์นิพัฒน์ นักการเมือง ผู้ถูกอำนาจศาลพิเศษตัดสินจำคุกตลอดชีวิต และในขณะนั้นได้หลบหนีออกจากเกาะ ตะรุเตาไปทำงานเป็นโฆษกสถานีวิทยุเอบีซี อยู่ในประเทศออสเตรเลีย บันทึกไว้ว่า

"เมื่อพลเอกหลวงอดุลเดชจรัส (บัตร พึงพระคุณ) เป็นที่ปรึกษา กรรมการคดีอาชญากรรมสงคราม หัวหน้าแผนกได้กระหืดกระหอบมาบอก ข้าพเจ้าว่า มันอย่างไรกัน ยิ่งกับตั้งโตใจ เป็นที่ปรึกษาอาชญากรรมผู้ป่วน ที่เดียว ไม่น่าเชื่อ...ที่เราประหลาดใจในเรื่องพลเอกอดุลเดชจรัสนั้นก็เพราะนึกไม่ถึงว่าผู้ซึ่งมีตำแหน่งเป็นรองนายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลจอมพลพิบูล จะสละทิ้งเพื่อนคู่หูได้ง่าย ๆ ถึงในที่สุดได้ให้การปรับปร่า จอมพลที่ศาลพิเศษ ขณะที่ถูกหาเป็นจำเลยในคดีอาชญากรรมสงครามเพราะใคร ๆ ก็ทราบที่อำนาจจอมพลพิบูล และพลเอกอดุล ปกคลุมประเทศไทยอยู่ได้พักหนึ่งนั้นก็เพราะอาศัยบารมีซึ่งกันและกันตลอดมา แต่ประวัติศาสตร์ย่อมช้ารอย เมื่อตรือทลก็คู่คิดของเลนินจอมคอมมิวนิสต์ถูกอัปเปหิ ไปจากรัสเซียได้ พันเอกพระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมศิริ) พันโทหลวง รณสิทธิ์พิชัย ถูกเนรเทศไปอยู่แหลมมลายู อังกฤษ และอินโดจีนฝรั่งเศส พันเอกหลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยานันท์) ถูกศาลพิเศษตัดสินตลอดชีวิตได้แล้ว ซึ่งคนทั้ง 3 นี้ เป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 ก็คงจะต้องมีนักการเมืองพวกเดียวกันที่เมืออำนาจประหัตประหารกันต่อไปอีก นึกไปอีกทีก็เป็นธรรมดาเรื่องของโลกที่เป็น

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน .

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน .

อนิจจังเท่านั้นไม่ประหลาดอะไรเลย..."^{๑๑}

พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส เป็นเพื่อนสนิทกับจอมพลป. พิบูลสงครามมาตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475^{๑๐} และได้ให้การสนับสนุนจอมพลป. พิบูลสงครามอย่างแข็งขันในการปราบปรามผู้คิดจะต่อต้านรัฐบาลตลอดช่วงหลังพ.ศ. 2475 ในฐานะอธิบดีกรมตำรวจ เมื่อญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกในประเทศไทย พล.ต.อ. อดุล อดุลเดชจรัส เป็นคนหนึ่งที่เห็นพ้องและให้การสนับสนุนจอมพลป. พิบูลสงคราม ในนโยบายยุติการสู้รบเพื่อเปิดเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นและเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารกับฝ่ายญี่ปุ่นในเวลาต่อมา^๑ นอกจากนี้ ยังได้ให้การสนับสนุนและทำงานใกล้ชิดกับจอมพลป. พิบูลสงคราม ทั้งในทางการเมืองและในการเคลื่อนไหวที่ดินต่อต้านญี่ปุ่น ดังเช่น ในการติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อขอความร่วมมือหรือความสนับสนุนผ่านประเทศจีน จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้กำหนดให้พล.ต.อ. อดุล อดุลเดชจรัส เป็นหัวหน้าคณะที่จะเดินทางไปเจรจากับฝ่ายจีน^๒ เป็นต้น และพล.ต.อ. อดุล อดุลเดชจรัส ยังได้รับความไว้วางใจจากจอมพลป. พิบูลสงคราม ในการดูแลความปลอดภัยในประเทศระหว่างสงคราม รวมทั้งเรื่องเสรีไทยด้วย ดังที่จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้บันทึกไว้ว่า

"...ได้ทราบว่ามีคณะเสรีไทยเข้ามาในประเทศ ผมก็ทราบความมุ่งหมายของเขา และทราบเรื่องราวทุกคราว เพราะมีเจ้าหน้าที่รายงานขึ้นมาตามลำดับชั้น แต่การที่มีเสรีไทยเข้ามาในประเทศนั้น ผมเกรงว่าจะรู้ถึงญี่ปุ่นเข้า ผมจึงสั่งให้รายงานตรงถึงอธิบดีตำรวจทีเดียว

^{๑๐} เลื่อน ศรีภักย์วานิช (นาวาเอก พระยาศรภักย์นิพัทธ์), 10,000 ไมล์ของข้าพเจ้า (พระนคร: สำนักพิมพ์ศรภักย์, 2512), หน้า 309 - 310.

^{๑๑} ละเอียด พิบูลสงคราม, "บันทึกความทรงจำ," ใน เบื้องแรกประชาธิปัตย์ (พระนคร: มิตรนราการพิมพ์, 2516), หน้า 569.

^๑ "รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี: 8 - 11 ธันวาคม พ.ศ. 2484," ใน คำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงครามของ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนายทวี บุญยเกตุ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จักรวรรดินุสรณ์, 2526), หน้า 1 - 69.

^๒ เนตร เขมะโยธิน, ชีวิตนายพล (พระนคร: เกษมบรรณกิจ, 2510), หน้า 336.

โดยมิให้รายงานผ่านใครก่อน เพราะเห็นว่าอธิบดีตำรวจก็เป็นรอง
 นายกรัฐมนตรีอยู่ด้วยในเวลานั้น และพยายามซ่อนตัวพวกเสรีไทย
 เหล่านี้มิได้เป็นอันตราย ได้มอบเสรีไทยเหล่านี้ไว้ในความดูแลของ
 อธิบดีตำรวจเอง..."^{๖๖}

แต่ในภายหลัง พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส จะกลับมาร่วมมือกับนายปรีดี
 พนมยงค์ ในการต่อต้านจอมพลป. พิบูลสงคราม ซึ่งนายสังข์ พัธโนทัย ได้ให้เหตุผล
 ว่าน่าจะเป็นเพราะ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ได้ติดต่อกับพวกเสรีไทยที่เข้ามา
 ในประเทศ แล้วเห็นว่าวิธีที่จอมพลป. พิบูลสงคราม ติดต่อกับกองทัพจีนนั้นสู้ติดต่อกับ
 ฝ่ายสัมพันธมิตรผ่านพวกเสรีไทยเลยทีเดียวน่าจะได้^{๖๗} อย่างไรก็ตาม เมื่อได้พิจารณา
 ความสัมพันธ์ระหว่างจอมพลป. พิบูลสงคราม และพล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัสแล้ว
 จะพบว่ามีความขัดแย้งกัน กล่าวคือ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส จะไม่พอใจการใช้
 อำนาจเผด็จการของจอมพลป. พิบูลสงคราม นับตั้งแต่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี^{๖๘}
 และไม่เห็นด้วยกับการที่จอมพลป. พิบูลสงคราม มักจะเอาอำนาจไปก้าวก้าวยในการ
 บริหารของกระทรวงทบวงกรมโดยการรวบรัดเอาอำนาจนั้นมาบริหารเสียเอง หรือ
 ให้แก่ภรรยาหรือผู้ที่สนิทชิดชอบเป็นผู้สั่งการแทน^{๖๙} ยิ่งไปกว่านั้น จอมพลป. พิบูล
 สงครามยังได้ระบุว่า พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัสจะนำตัวจอมพลป. พิบูลสงคราม
 ไปมอบแก่ฝ่ายสัมพันธมิตร จนถึงกับกล่าวหาว่า พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส เป็น
 "บาโตคลิโอ"^{๗๐} ดังนั้น เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ ได้ทาบทามพล.ต.อ.อดุล อดุลเดช
 จรัส ผ่านทางนายดิเรก ชัยนาม พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส จึงหันมาร่วมมือด้วย

^{๖๖}สังข์ พัธโนทัย, ความนึกในกรงขัง (พระนคร: บริษัทประสานชัยสิทธิ์, 2499), หน้า 472.

^{๖๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า 473.

^{๖๘}คำให้การเป็นพยานต่อศาลอาชญากรสงครามของนายปรีดี พนมยงค์ต่อ
 กรณีพระสารสาสน์พลขันธ์ตกเป็นจำเลยในคดีอาชญากรสงครามและคำให้การต่อคณะ
 กรรมการอาชญากรสงครามของ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส (กรุงเทพมหานคร :
 สำนักพิมพ์จักรวรรดิ, มปป.), หน้า 53 - 54.

^{๖๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า 128.

^{๗๐}"บาโตคลิโอ" คือ จอมพลบาโตคลิโอ ซึ่งได้วางแผนการจับมุสโสลินี
 ไปควบคุมเพื่อล้มล้างลัทธิฟาสซิสต์ ... เรื่องเดียวกัน, หน้า 128.

โดยได้ยกเลิกมาตรการให้ตำรวจคอยควบคุมสมาชิกฝ่ายค้าน ตามคำร้องขอของนาย ปรีดี พนมยงค์^{๑๑} และได้คัดค้านความพยายามของจอมพลป.พิบูลสงคราม ที่ต้องการ จะอยู่ในอำนาจต่อไป ภายหลังจากฝ่ายแพ้มติ ในกรณีร่างพระราชกำหนดจัดสร้าง เพชรบูรณ์และพุทธภูมิในสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งได้ต่อต้านการคุกคามของฝ่าย จอมพลป. พิบูลสงคราม ต่อการจัดตั้งรัฐบาลของฝ่ายพลเรือน^{๑๒}

ด้วยเหตุนี้ เมื่อพล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษา คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม และยังได้ให้การเป็นพยานโจทก์ ในคดีจอมพลป. พิบูลสงคราม ตกเป็นจำเลยในข้อหาอาชญากรรมสงคราม จึงได้สร้าง ความประหลาดใจให้แก่คนส่วนใหญ่ หนังสือพิมพ์มติราษฎร ฉบับวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 ได้ลงข่าวว่า

"...มีผู้สงสัยที่ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ไม่ถูกจับในฐานะเป็น อาชญากรรมสงคราม เพราะต่างเห็นว่า หลวงอดุลฯ เป็นบุคคลที่ใกล้ชิด กับจอมพลป. และเป็นอธิบดีกรมตำรวจที่จับกุมผู้ต่อต้านญี่ปุ่นมากมาย ใน การประชุมสภา คราวที่แล้ว มีผู้แทนฯ นายหนึ่งถามนายควง (นายกรัฐ มंत्री) ถึงเรื่องนี้และกล่าวว่าหลวงอดุลฯ เป็นผู้กดขี่ประชาชนที่ถือศาสนา อิสลาม นายกรัฐมนตรีตอบว่าเรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับนโยบาย ส่วนหลวงอดุลฯ จะเป็นอาชญากรรมสงครามหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการชุดนี้ นายสงวน (ส.ส. ประเภทที่ 2) ได้ตอบว่า การจับอาชญากรรมสงครามนั้น จำต้องมี หลักฐานโดยสมบูรณ์ ถ้าประชาชนรวบรวมหลักฐานพอเพียงยื่นเสนอมา ทางประธานกรรมการก็จะรับพิจารณา

หนังสือพิมพ์ภาษาจีนเจียงเอี้ยง ฉบับวันที่ 12 ได้ลงข่าวว่า "เมื่อ เร็ว ๆ นี้ได้มีการโจทก์กันว่า หลวงอดุลฯ ได้ถูกผู้แทนภาคใต้พวกหนึ่ง รวบรวมหลักฐานยื่นเสนอต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม" หนังสือ พิมพ์มติราษฎร จึงสอบถามไปยังนายสงวน ว่าจะดำเนินคดีหรือไม่ นาย สงวน ตอบว่าให้คดีจอมพลป. เสรีจลินไปตอนหนึ่งก่อนจะได้ดำเนินคดีนี้

^{๑๑}ปรีดี พนมยงค์, "ความเป็นไปภายในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระ องค์," เบื้องแรกประชาธิปไตย (พระนคร:มิตรนราการพิมพ์, 2516), หน้า 33-34.

^{๑๒}โปรดดูรายละเอียดใน คำให้การเป็นพยานต่อศาลอาชญากรรมสงคราม ของนายปรีดี พนมยงค์ ต่อกรณีพระสารสาสน์พลขันธ์... หน้า 105 - 137.

ต่อไป..."⁷⁰

ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงครามได้กล่าวถึงความแตกแยกระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม และพล.ต.อ.อคุณ อคุณเดชจรัสว่า "...อนิจจา การเมืองเอเย เจ้าหรือมิใช่ที่ทำให้มิตรร่วมชีวิตสองท่านนี้ ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเป็นศัตรูกัน และยังรักกัน อยู่ในส่วนลึกของหัวใจ จำต้องแยกทางเดินในบั้นปลายของชีวิต..."⁷¹

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ได้มีการเตรียมหลักฐานต่าง ๆ เพื่อดำเนินการในชั้นศาล เช่น

- 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488 ขอบทสนทนาของนายมัน - นายคง บทความและสุนทรพจน์ของหลวงวิจิตรวาทการ พระสารสาสน์พลชั้นตรี และบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งรายงานของสถานีวิทยุซีแอคเกี่ยวกับรายงานการรับฟังวิทยุจากสถานีต่าง ๆ⁷²

- 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488 ขอทราบเรื่องข้าราชการในกระทรวง ทบวงกรมต่าง ๆ ว่ามีผู้ใดถูกกดขี่ข่มเหงในทางศาสนาในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2484 - พฤษภาคม 2487)⁷³

นอกจากนี้ รายงาน 7 ข้อเกี่ยวกับผลการเมืองภายในประเทศ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2487 ของ พล.ต.ต.ชโล ศรีศรากร (ขุนศรีศรากรซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจสันติบาลรับผิดชอบด้านการเมืองภายในประเทศ) ที่เสนอต่ออธิบดีกรมตำรวจ ยังได้ใช้เป็นเอกสารในสำนวนการสอบสวนของคดีอาชญากรรมสงครามอีกด้วย⁷⁴

⁷⁰ กจช., [2] สร.0201.18.2/4 สำนักงานโศสนาการคัดและตัดข่าว หนังสือพิมพ์ (มิถุนายน 2481 - 29 มีนาคม 2489), หน้า 176.

⁷¹ สุพจน์ ตำนตระกูล รวบรวม, พล.ต.อ.อคุณ อคุณเดชจรัส บุคถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับนายปรีดี พนมยงค์ และจอมพลป. พิบูลสงคราม (กรุงเทพมหานคร: ศิริพรการพิมพ์, 2522), หน้า 40.

⁷² กจช., [2] สร.0201.98/60 เบ็ดเตล็ดเรื่องอาชญากรรมสงคราม (20 ตุลาคม 2488 - 5 เมษายน 2489).

⁷³ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁴ ชโล ศรีศรากร, สันติบาลใต้ดิน (พระนคร: สำนักพิมพ์อุดม, 2488), หน้า 21.

นายเสนาะ นิลกำแหง ได้กล่าวถึงการได้รับตำแหน่งกรรมการอาชญากรรม
สงครามและการดำเนินงานว่า

"...คุณทวี บุญยเกตุ (ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว) ได้ทาบถามขอให้ผมเป็นกรรมการอาชญากรรมสงครามด้วยคนหนึ่ง แต่ผมได้ปฏิเสธไปเพราะพวกเราจะไม่ยอมเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เรื่องก็เงียบไป หลายเดือนต่อมาเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ผมได้รับการทาบถามอีก และผมก็ปฏิเสธอีก ท่านปรีดี พนมยงค์จึงสั่งมาให้ผมรับ เพราะเกี่ยวกับส่วนได้เสียของประเทศ ทั้งนี้เพราะคุณสมจิตต์ กังสานนท์ (หรือยศสุนทรเวลานี้) ซึ่งเป็นเสรีไทยจากอเมริกาและเป็นกรรมการอาชญากรรมสงครามคนหนึ่ง จะต้องกลับไปศึกษาต่อที่อเมริกา ท่านปรีดีเห็นว่า ถ้าไม่มีเสรีไทยของเราเข้าไปอยู่ในคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม ก็จะทำให้เขาให้ความเชื่อถือเราน้อยลง ท่านจึงใช้คำพูดกับผมว่า "ขอให้เห็นแก่ชาติเถิด" ถ้าผมไม่ชอบก็ไม่ต้องไปทำงานแต่ขอเอาชื่อผมไว้เป็นกรรมการ คงจะใช้ผมก็ต่อเมื่อมีเรื่องเกี่ยวกับกองทัพพันธมิตรเท่านั้น ผมไม่มีทางออก จึงยอมเป็นกรรมการ

เนื่องจากท่านปรีดีบอกผมว่าไม่ต้องไปทำงานก็ได้ ผมก็เลยไม่ไปเอาจริง ๆ แต่วันหนึ่งถูกเรียกตัวให้ไปร่วมการสอบสวนนายร้อยตำรวจเอกผู้หนึ่ง ถูกฝ่ายอเมริกันกล่าวหาว่า มอบตัวเชลยอเมริกันให้ญี่ปุ่นและญี่ปุ่นได้ทราบจนเชลยผู้นั้นตาย นี่แหละเป็นเรื่องที่ผมได้มีส่วนร่วมทำงานสอบสวนอย่างจริงจัง แต่วันหนึ่งเข้าไปในสำนักงาน เพื่อทำงานเรื่องนี้ คุณหลวงบรรณกรโกวิทบอกว่า วันนี้เขาจะสอบสวนคุณหลวงเสรี เรืองฤทธิ์มานั่งฟังเขาบ้างซี ผมจึงได้ไปฟังเขา และได้เห็นตัวคุณหลวงเสรีเป็นครั้งแรก และนอกจากครั้งนั้นแล้ว ไม่เคยได้ไปฟังหรือทาบถามใครอีกเลยแม้กระทั่งจอมพล. ที่ผมพบและพูดด้วยก็นายร้อยตำรวจเอกผู้นั้นผู้เดียว ซึ่งจำชื่อไม่ได้เสียแล้ว และพ.ต.อ. นิรันดร ชัยนามเป็นเจ้าของเรื่อง ผมเป็นเพียงตัวประกอบร่วมคณะเท่านั้น ในที่สุดกรรมการเห็นว่าหลักฐานฝ่ายผู้ร้องทุกข์ (อเมริกัน) อ่อนมาก เราจึงตกลงไม่ฟ้องและปล่อยตัวไป จากนั้นก็เป็นหน้าที่ของผมที่ต้องไปรายงานและอธิบายให้ฝ่ายอเมริกันคือ Commander Alex Macdonald ทราบและเข้าใจ เขาก็ไม่ตั้งใจที่จะทำอะไรต่อไป เพราะเชื่อในความสุจริตในการกระทำของ

เรา นี่คือเรื่องเดียวที่ผมเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีอาชญากรรมสงคราม..."⁷⁵

ภายหลังจากที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามแล้ว ต่อมา ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2488 รัฐบาลมรว. เสนีย์ ปราโมช ได้ออกพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร โดยให้เหตุผลว่า

"...เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขณะนั้น อยู่ในตำแหน่งนานเกินควร ทำให้จิตใจและความคิดเห็นของสมาชิกส่วนมากเห็นห่างจากเจตนาและความประสงค์อันแท้จริงของราษฎร เห็นได้จากการที่ร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามที่รัฐบาลเสนอต่อสภาฯ ระบุให้มีการลงโทษการกระทำที่ก่อให้เกิดการปกครองแบบเผด็จการคือ ลัทธินาซีและฟาสซิสต์เป็นอาชญากรรมสงคราม แต่สภาฯกลับลงมติไม่เห็นชอบด้วยและให้ตัดออกเสีย การกระทำของสมาชิกสภาฯเช่นนี้ อาจทำให้โลกภายนอกเข้าใจผิดไปว่า ประชาชนชาวไทยสนับสนุนลัทธิเผด็จการ ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการตรงกันข้ามกับความรู้สึกอันแท้จริงของประชาชนชาวไทยแล้วยังจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติอีกด้วย"⁷⁶

เหตุผลสำคัญที่สุดของการยุบสภาผู้แทนราษฎรก็คือ การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นอยู่ในตำแหน่งมานานเกินควร เพราะการเลือกตั้งมีมาตั้งแต่พ.ศ. 2481 และมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญยึดอายุการดำรงตำแหน่งมาอีกหลายครั้ง ล้างเหตุผลแค่นี้ก็น่าจะเพียงพอที่จะยกขึ้นมาอ้างเพื่อยุบสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ การยุบสภาผู้แทนราษฎร น่าจะเกิดประโยชน์แก่รัฐบาลในขณะนั้นยิ่งกว่าประโยชน์อื่นใด เพราะ มรว. เสนีย์ ปราโมชเดินทางกลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้สนับสนุน นายปรีดี พนมยงค์ หรือผู้สนับสนุนจอมพลป. พิบูลสงคราม ส่วนสมาชิกสภาประเภทที่ 2 (มาจากการแต่งตั้ง) ก็เป็นผู้ที่จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้เสนอชื่อแต่งตั้งเอาไว้ และบางคนก็เข้าข่ายเป็นอาชญากรรมสงคราม ซึ่งอาจต้องนำตัวมาดำเนินคดีอาชญากรรมสงครามด้วย แต่อาจได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ ไม่อาจดำเนินคดีในระหว่างสมัยประชุมได้ มรว. เสนีย์ ปราโมช คง

⁷⁵ สัมภาษณ์ นายเสนาะ นิลกำแหง วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529.

⁷⁶ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (พ.ศ. 2475-2517), พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ช. ชูมนุมช่าง, 2517), หน้า 488 - 489.

เล็งเห็นว่า กฎหมายอาชญากรรมสงครามที่แม้จะผ่านสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว แต่ยังคงมีประเด็นสำคัญหลงเหลืออยู่ ซึ่งถ้ายกมาอ้างเป็นเหตุผลในการยุบสภาผู้แทนราษฎร จะทำให้มีน้ำหนักมากขึ้น จึงได้กล่าวถึงกฎหมายดังกล่าวอย่างละเอียดยิ่งกว่าเหตุผลอื่น แม้กระนั้นก็ตาม มีผู้ให้ความเห็นว่า แท้จริงแล้ว การกล่าวถึงกฎหมายอาชญากรรมสงคราม ซึ่งผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว ไม่มีความเกี่ยวพันกับการยุบสภาผู้แทนราษฎรเลย แต่เกี่ยวกับวิเทโศบาย ซึ่งสภามีความเห็นแตกแยกกับรัฐบาลหลังจากมีการประชุมลับสองคราวติด ๆ กัน เกี่ยวกับสัญญากับสหประชาชาติ รัฐบาลจึงเลือกเอาทางยุบสภาแทนการลาออก เพราะถ้าเกี่ยวกับกฎหมายอาชญากรรมสงครามแล้ว ทันทีที่สภาลงมติให้ตัดข้อความออกเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม รัฐบาลก็คงประกาศยุบสภาในวันที่ 9 ตุลาคม เป็นอย่างช้าและกฎหมายอาชญากรรมสงครามต้องเลิกใช้ รอฟังเสียงสภาผู้แทนราษฎรที่เลือกใหม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่⁷⁷ และยังได้ให้ความเห็นว่าการยุบสภานั้น น่าจะเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสภาผู้แทนราษฎร ในปัญหาการเจรจาเลิกสถานะสงครามกับอังกฤษทั้งนี้เพราะการตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎรนั้น รัฐบาลได้กระทำภายหลังจากต้องประสบปัญหาความยุ่งยากในสภาผู้แทนราษฎร ในการอนุมัติกรณีให้บริจาควัว จำนวน 1.5 ล้านตัน แก่ อังกฤษ เพื่อให้การเจรจาเลิกสถานะสงครามกับอังกฤษได้ดำเนินต่อไป

ในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ตำรวจเริ่มจับกุมอาชญากรรมสงคราม คือ จอมพลป. พิบูลสงคราม พล.อ. จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ (หลวงเสรีเริงฤทธิ์ ซึ่งขณะนั้นมียศพลตรี) พระสารสาสน์พลขันธ์ (ลอง สุนทานนท์) พระราชธรรมนิเทศ (นายเพียร ราชธรรมนิเทศ) และนายสังข์ นัธโนทัย

ต่อมาในวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ได้จับกุม พล.อ. มังกร พรหมโยธี (หลวงพรหมโยธี ขณะนั้นมียศพลโท) และพลโทประยูร ภูมรมนตรี (ขณะนั้นมียศพลตรี) นอกนั้นถูกจับเป็นราย ๆ เช่น ร.ต.อ. สนิท ธรรมเชื้อ ผู้กำกับสถานีตำรวจศรีโสภา ถูกจับในข้อหาว่าเป็นคนจัดส่งเชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตรไปให้กองทัพญี่ปุ่นทำ

⁷⁷ ซึ้น อยู่ถาวร (ส.ส. อ่างทอง) , "เผยความจริงเรื่องพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม," ชนาธิปไตย, วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2490 ใน กจช., สบ. 9.2.1/เล่ม 2 หนังสือพิมพ์ฉบับปฐมฤกษ์ (พ.ศ. 2475 - 2490) , หน้า 189-192.

การุณกรรม⁷ ขุนเพียร พจนสิทธิ์ หรือนายแดง นางาม นายจินดา อุดมอักษรและ นายโกศล อินทวงศ์ ถูกจับในข้อหากักตุนสินค้าสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน ในระหว่างสงคราม⁷ และท้ายที่สุดจับนายฉ่ำ จำรัสเนตร

สำหรับหลวงวิจิตรวาทการ (นายวิจิตร วิจิตรวาทการ) ได้ถูกนายพล แมคอาเธอร์ ออกหมายจับภายหลังจากญี่ปุ่นยอมจำนนต่อฝ่ายสัมพันธมิตรเพียงไม่กี่วัน ซึ่งขณะนั้นหลวงวิจิตรวาทการ ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียว แต่ต่อมาในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2488 กระทรวงการต่างประเทศได้สั่งพัก ราชการหลวงวิจิตรวาทการและสั่งปิดสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียว⁸ หลวงวิจิตรวาทการ ได้ถูกจับกุมตัวในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2488 และถูกนำตัว ไปกักบริเวณที่มิยาโนชิคาเป็นเวลาหนึ่งเดือน ในวันที่ 20 ตุลาคม ถูกย้ายไปยังบน ยอดเขาที่โกระ จนกระทั่งถูกส่งตัวเข้ามากรุงเทพฯ และถูกขังที่สันติบาล ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์⁹

ในการจับกุมตัวจอมพล. พิบูลสงคราม ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้กล่าวว่า จอมพล. พิบูลสงครามทราบล่วงหน้าแล้วว่า จะต้องถูกจับกุม¹⁰ แต่ยังไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับข้อหาที่จะได้รับ ทั้งนี้จะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของจอมพล. พิบูลสงคราม แก่ นายมาลัย ชูพินิจ ว่า

"...ผมยังไม่ทราบข้อหาเป็นทางการ โจทก์ในคดีอาชญากรสงคราม เขาจะเอาผมแค่ไหน ฉะนั้นจึงยังตอบไม่ได้ แต่ถ้าผมต้องขึ้นศาลในฐานะ อาชญากรสงคราม ผมจะว่าความของผมเอง จะไม่แต่งหรือคิดว่าจะแต่ง ทนายว่าต่างเลย ผมมีหลักฐานทุกอย่างที่จะแสดงความบริสุทธิ์ของผมเพื่อ ขอความเป็นธรรมในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ผมได้ปฏิบัติหน้าที่และทำทุก

⁷ Democracy, 27 November 1945 อ้างใน แกรมสุข นุ่มนนท์, "คดี อาชญากรสงคราม พ.ศ. 2488," เรื่องเดียวกัน, หน้า 70.

⁸ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่, วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2489, หน้า 1.

⁹ กจช., สบ. 9.2.3/6 ข่าวเหตุการณ์ทางการเมือง

¹⁰ วิจิตรวาทการอนุสรณ์, เล่ม 2 (พระนคร : รัชดาภิเษกการพิมพ์และ ห่อตัวพิมพ์, มปป.), หน้า 73 - 74.

¹¹ ละเอียด พิบูลสงคราม, "บันทึกความทรงจำ," เบื้องแรกประชาธิปไตย (พระนคร : มิตรนราการพิมพ์, 2516), หน้า 572.

สิ่งทุกอย่างเพื่อชาติ เท่าที่ความรู้สึกของผมบังคับ ถ้าผลที่จะเกิดขึ้นจะไป ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน หรือความเสียหายแก่ชาติในทาง หนึ่งทางใดนั้น ไม่ใช่ความปรารถนาของผมและผมเสียใจ..."^{๓๓}

การจับกุมตัวจอมพล. ปิบูลสงครามยังผลให้สมัครพรรคพวกของจอมพล. ปิบูลสงคราม ซึ่งยังมีอยู่ไม่น้อย แสดงความไม่พอใจเป็นอย่างมาก เข้าใจไปว่าคนไทยด้วยกันจับผู้นำในอดีตขึ้นศาล สำหรับการกระทำที่ช่วยบ้านเมืองให้รอดพ้นจากความพินาศ ภายใต้กำลังทหารญี่ปุ่นที่ไหลบ่ามาประเทศไทยและยังได้โจมตีอีกว่า กระบวนการต่อต้านญี่ปุ่นและเสรีไทยจะยอมขายประเทศไทยให้แก่ต่างชาติ โดยยอม ผูกมัดตามหัวข้อความตกลงที่อังกฤษ^{๓๔} นอกจากนี้ พลโทประยูร ภมรมนตรี ยังได้ บันทึกถึงเรื่องนี้ว่า

"...คำวันหนึ่ง ได้มีนายสิบเอกที่เคยรับใช้ติดตามข้าพเจ้ามาตั้งแต่ เป็นสิบตรีได้มานั่งร้องไห้อาลัยว่าไม่สามารถจะทนดูการกระทำราชการ ที่เอาท่านจอมพล. แม่ทัพนายกอง และข้าพเจ้าที่ได้ทำคุณประโยชน์ช่วย ชาติบ้านเมืองไว้ให้พ้นจากความพินาศมาซึ่งไว้เหมือนโจรป่า ไม่รักษาคักดีศรีเกียรติของท่านนายพล แม่ทัพนายกองว่า หมดครัทธาที่จะอยู่รับ ราชการในระบบนี้ ขอลาออกไปซูดินกินหญ้าเสียในต่างจังหวัดดีกว่า แล้วก็ลงกราบลาข้าพเจ้าไป..."^{๓๕}

นอกจากการจับกุมตัวจอมพล. ปิบูลสงครามแล้ว ยังได้มีการเรียกตัว นายทหารผู้ใหญ่หลายนายไปสอบสวน ซึ่งจะนำความกระทบกระเทือนมาสู่จิตใจนาย ทหารในกองทัพเป็นอันมาก^{๓๖} ประกอบกับการเลิกระดมพลและการปลดนายทหาร

^{๓๓} วัลย์ ชูนิจ, บันทึกจอมพล (พระนคร: สำนักพิมพ์จำลองสาร, 2489) อ้างใน เทียมจันทร์ อ้าหวว, เรื่องเดียวกัน, หน้า 425.

^{๓๔} กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทโศบายของไทย, หน้า 233.

^{๓๕} ประยูร ภมรมนตรี, ชีวิต 5 แผ่นดินของข้าพเจ้า, จัดพิมพ์เนื่องใน งานพระราชทานเพลิงศพพลโทประยูร ภมรมนตรี (กรุงเทพมหานคร: ชาติการพิมพ์, 2525), หน้า 223.

^{๓๖} อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พล.อ.จิว วิชิตสงคราม (กรุงเทพ มหานคร: ตำรงการพิมพ์, 2522), หน้า 41.

นอกจากประจําการ^๗ จะทำให้นายทหารในกองทัพไม่พอใจ เพราะรู้สึกสูญเสียเกียรติศักดิ์ไปภายหลังสงคราม สาเหตุดังกล่าวนี้จะเป็นข้ออ้างข้อหนึ่งในการที่ทหารได้ก่อรัฐประหาร 2490

ในการจับกุมตัวอาชญากรสงคราม ผู้ที่ถูกระบุว่า เป็นอาชญากรสงคราม ส่วนใหญ่จะทราบล่วงหน้าแล้วว่าจะถูกจับกุมตัว ดังที่พลตรีประยูร ภมรมนตรีได้บันทึกไว้ว่า

"...เมื่อได้สดับรับฟังการโหมโจมตีทางวิทยุของเสรีไทย ตลอดจนการสั่งปลดครูจากสถานที่ราชการของจอมพลป.พิบูลสงคราม ข้าพเจ้าและนายวนิช ปานะนนท์ หลวงวิจิตรวาทการแล้วกับทั้งบทบาทเกรี้ยวกราดของมรว.เสนีย์ ปราโมช ในสภาผู้แทนราษฎรที่จะเอากฎหมายอาชญากรสงครามออกมาให้ได้ก็เป็นประจักษ์แจ้งว่าจะต้องโดนจับตัวขึ้นศาลอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง ต่อมาก็ได้พบว่าพล.ร.ต.หลวงสังวรยุทธกิจอธิบดีกรมตำรวจ มาประชุมที่บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ ข้าพเจ้าได้ขอร้องว่า เมื่อจะจับกุมแล้วขอให้โทรศัพท์หรือมีหมายนอกมา จะไปมอบตัวทันที เพราะจัดกระเบาะรออยู่แล้ว ไม่หนีไปไหน ขอตายในแผ่นดินไทย หลวงสังวรฯ ก็ยิ้มรับทราบ บอกไม่ต้องตกใจ..."^๘

หรือที่ พ.อ.แสง จุลละจาริตต์ นายทหารคนสนิทของหลวงเสรีเริงฤทธิ์ ได้เขียนไว้ว่า

"...ทั้งที่ทหารญี่ปุ่นยังอยู่เต็มเมืองและทหารพันธมิตรก็ยังไม่ได้เข้ามา การผูกกันถึงอาชญากรของประเทศไทย ควรจะเป็นผู้ใดบ้าง และควรจะออก พ.ร.บ.อาชญากรสงครามอย่างไร...ข้าพเจ้าที่ลือกัน และมีความคิดเห็นประกอบด้วย มีอยู่ถ้าผู้ใดตัดสินว่าเป็นอาชญากรสงครามแล้ว ท่านให้บริบททรัพย์สินสมบัติทั้งหมดเอาเป็นของหลวง ข้อนี้เป็นที่หนักใจของพล.ท.จรรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ และคุณหญิงเอิบฯ และพวกเราที่เป็นคนใกล้ชิดก็ร้อนใจร่วมด้วย เพราะเล็งเห็นชัดเจนว่าท่านต้องเดือด

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38 - 40.

^๘ ประยูร ภมรมนตรี, ชีวิต 5 แผ่นดินของข้าพเจ้า, จัดพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทประยูร ภมรมนตรี (กรุงเทพมหานคร:บริษัทการพิมพ์, 2525), หน้า 223.

ร้อนอย่างแสนสาหัสแน่นอน... คำวันหนึ่ง เวลา 4 ทุ่ม ภรรยาผมได้นำ
ข้าวของ 1 ห่อใส่ในถุงเสื้อจันทร์บุรณมา และบอกกับผมว่าของที่อยู่ใน
ห่อนี้เป็นของคุณหญิงท่าน ผมตระหนักทันทีว่า เวลาที่เราทั้งสองจะได้ทอด
แทนพระคุณของสองท่านได้มาถึงแล้ว และจะรับใช้ด้วยการเสียสละหมด
ทุกอย่างโดยคุณิ เราได้เก็บอย่างเจียบเจียบและมิดชิดทั้งสองคน จาก
นั้นก็ในวันรอคอยว่าเมื่อไรทางการจะได้มารับอาชญากรรมสงคราม..."^{๑๑}

จำเลยทุกคนจะถูกฝากขังที่สันติบาลก่อน 15 วัน จากนั้นจึงเข้าคุกหลุโทษ
หรือเรือนจำจังหวัดพระนครและธนบุรี^{๑๒} มีจอมพล. พิบูลสงครามคนเดียวเท่านั้นที่
แปลกกว่าคนอื่น คือถูกขังอยู่ในห้องพิเศษที่สันติบาลเพียงคนเดียวก็ถูกย้ายไปโรงพัก
ศาลาแดง^{๑๓} ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะห้องที่ขังจอมพล. พิบูลสงคราม อยู่ติดกับส้วม
เหม็นยาดับกลิ่นตลบ จอมพล. พิบูลสงครามจึงโวยวายเกรงว่าจะเป็นไอพิษ และ
ห้องที่ขังนั้นก็เป็นที่เคยขังนายวนิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลของจอมพล

^{๑๑}พ.อ. แสง จุลละจาริตต์ , "แต่ท่านผู้มีพระคุณ," อนุสรณ์ในงานพระ
ราชทานเพลิงศพพลเอกจรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
บริษัทเอดิสัน เพลสโปรดักส์ จำกัด, 2526), หน้า 152 - 153.

^{๑๒}หลวงนรกิจบริหาร (แดง กนิษฐสุต) เล่าว่า ขณะดำรงตำแหน่งอธิบดี
กรมราชทัณฑ์ได้ปรึกษากับคุณพระนิกรบดี ผู้ช่วยอธิบดีกรมราชทัณฑ์เห็นควรเสนอเรื่อง
ต่อรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย (นายทวี บุณยเกตุ) ว่าควรคุมขังนักโทษการเมือง
อย่างที่อารยประเทศเขาทำกันซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยได้เห็นชอบด้วย ดังนั้น
นักโทษการเมืองในเวลานั้น และต่อ ๆ มาจึงได้รับการปฏิบัติและสิทธิพิเศษทั้งใน
ด้านการกินอยู่ และอื่น ๆ ด้วย เช่น ได้นอนเตียง มีวิทยุฟังได้ มีหนังสือพิมพ์อ่าน
และส่งอาหารมาให้รับประทานโดยตรง กับมีห้องเยี่ยมโดยเฉพาะ

^{๑๓}พลโทประยูร ภมรมนตรี เห็นว่าการคุมขังนายทหารผู้ใหญ่ขึ้นนายพล
และนายทหารที่ยังไม่ได้ถอดยศ สมควรควบคุมตัวไว้ในสถานที่เหมาะสม เช่น ที่กระ
ทรวงกลาโหม หรือวังปารุสกวัน แต่กลับนำจอมพล. พิบูลสงครามไปขังไว้ที่สถานี
ตำรวจลุมพินีชั้นล่าง ติดกับห้องส้วมน้ำยาดับกลิ่นเหม็นคลุ้ง ส่วนตัวพลโทประยูร ภม
รมนตรีเองถูกขังที่สันติบาล อยู่ในห้องเล็ก ๆ ระดับพื้นทางเดิน ตำรวจที่เปลี่ยนยาม
กันทั้งสองชั่วโมงก็มาเดินย่ำอยู่เหนือหัว ไม่ได้หลับได้นอน ตอนกลางวันก็มีคนที่มาติด
ต่อราชการแอบมาคุยเหมือนลัทธิในเขาดินวนา

ป. ฅบูลสงคราม ผู้ตบเป็นผู้ตองหาในคตขายทอง และจบบทบาทชีวิตของตนเองด้วย การผูกคอตาย แม้เมื่อจอมพลป. ฅบูลสงครามเข้าไปอยู่ในลหุโทษ ก็ไปอยู่ในห้องขัง ที่กรมชุนช้ยนาทนเรนทร อดีตผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เคยประทับในฐานะนักโทษ การเมือง นายสังข์ พัดโนทัย ได้เขียนถึงเรื่องนี้ว่า

"...คิตคูกี้เหมือนเล่นละคร เพราะผู้ที่มีส่วนรับผิตชอบในการเอา กรมช้ยนาทมาขังไว้ นั้น บัดนี้ได้เข้ามาถูกขังในที่เดียวกันบ้างแล้ว เจ้า ตัวเรือคที่เคยกัคกรมช้ยนาทแต่เดิม บัดนี้มันก็มากักคินคนที่ขังกรมช้ยนาท ให้เหมือนกัน เวลานั้นกรมช้ยนาทอยู่ข้างนอกสบายไปแล้ว คนที่ขัง กรมช้ยนาทกลับมาอยู่แทน..."^๒

รวมจำนวนอาชญากรสงครามทั้งหมด 13 คน ในจำนวนนี้ เป็นรัฐมนตรี ในรัฐบาลจอมพลป. ฅบูลสงคราม 5 คน คือ จอมพลป. ฅบูลสงคราม พลตรีประยูร ภมรมนตรี พลโทหลวงพรหมโยธิต หลวงวิจิตรวาทการ และพลตรีหลวงเสรี เรืองฤทธิ์ และเมื่อศาลฎีกาตัดลินปล่อย 3 คนได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกวุฒิสภา ยกเว้นจอมพล ป. ฅบูลสงคราม และหลวงวิจิตรวาทการ

คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามเริ่มสอบปากคำผู้ตองหา และผู้เกี่ยวข้องกับคิตนี้ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2488 บุคคลที่มาให้ปากคำตอ คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามประกอบด้วย ท่านผู้หญิงละเอียด ฅบูลสงคราม หม่อมกอบแก้ว อากาศ พระยามานวราชเสวี อดีตประธานสภา นายจิตตะเสน ปัญจะ เลขาธิการสภา นายอรุณ ทองบั้งโชติ ส.ส.พระนคร นายทองเปลว ชลภูมิ ส.ส.ประเภทสอง นายวุฒิ สุวรรณรักษ์ ส.ส.สุราษฎร์ธานี นายเลียง ไชยกาล ส.ส.อุบลราชธานี พล.ต.ต.ชโล ศรีศรากร อดีตผู้บังคับการ ลันติบาล พล.อ.พิน รณนภากาศ ฤทธาคณิ (หลวงยอดอาวูช ขณะนั้นมียศพลตรี) พลตรีหลวงวิวัฒนโยธิน พันเอกสนิท ไทยานนถ์ อดีตรองเสนาธิการทหาร พันตรี บุครินทร์ ภัคติกุล พันโททักษ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา พลโทหลวงชาตินักรบ พันเอก พระเรียมวิรัชชพากย์ พันเอกไลว ไลวแสนยากกร นายถนัด คอมันตร์ นายดิเรก ชัยนาม นายนิพนธ์ วิไลรัตน์ นายไพโรจน์ ชัยนาม อธิบดีกรมโฆษณาการ ม.จ. ประสพสุข สุขสวัสดิ์ นางสาวประภาศรี คีรีวรสาร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สุภาพ สตรี นายสมุทร์ คีรีไช อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์นิกร นายเฉลิม วุฒิชัย

^๒สังข์ พัดโนทัย, ความนึกในกรงขัง, หน้า 178.

อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประมวญวัน และขณะนั้นเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์นิกร นายวิรัตน์ สุทธิเสถียร เจ้าของหนังสือพิมพ์ Siam Daily นางสาวมณฑนา โมรากุล นางสาวชวลี ช่วงวิทย์ พระประกาศสงคราม พระเจริญวิศวกรรม พระยามไห- สวรรย์สมบัติศิริ อดีตนายกเทศมนตรีธนบุรี หลวงนรกิจบริหาร อธิบดีกรมราชทัณฑ์^๓ หลวงชำนาญอักษร อดีตเลขาธิการคณะรัฐมนตรี พ.อ.สถิตย์ สถิตย์ยุทธการ อดีต ปลัดกระทรวงกลาโหม น.อ. กาจ เก่งระดมยิง (หลวงกาจสงคราม อดีตรัฐมนตรี ในคณะรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม)^๔ และนายพลงนากามุระ^๕ นอกจากนี้ คณะ กรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ยังได้ออกแบบสอบถามส่งไปถึงอดีต เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย และอดีตทูตทหารเรือญี่ปุ่น ที่กรุงโตเกียวอีกด้วย^๖

ในการสืบสวนของคณะกรรมการ ตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม หนังสือพิมพ์ประชามิตร ได้ลงข่าวเกี่ยวกับคำให้การของจอมพลป. พิบูลสงครามว่า จอมพลป. พิบูลสงครามคงสารภาพในชั้นให้การแต่บางกรณี สำหรับกรณีที่เกี่ยวข้อง การประกาศสงครามนั้น จอมพลป. พิบูลสงครามให้การว่า ความคิดในเรื่องการ ประกาศสงครามเป็นของหลวงวิจิตรวาทการ และยังได้ให้การขัดท้อหลวงวิจิตร วาทการเกี่ยวกับเรื่องประกาศสงครามอีกหลายประการ^๗

นายสังข์ นัธโนทัย ได้เล่าถึงการสอบสวนของคณะกรรมการตามพระราช บัญญัติอาชญากรรมสงครามว่า ได้ถูกสอบสวนที่ศาลฎีกา เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.

^๓ รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ที่รายงานข่าวขณะนั้น เช่น Democracy , Liberty และสุภาพบุรุษ ... อังใน แกมสุข นุ่มนนท์ , "คดีอาชญากรรม สงคราม พ.ศ. 2488." เรื่องเดียวกัน, หน้า 71 - 72.

^๔ อ. พิบูลสงคราม, จอมพลป. พิบูลสงคราม, เล่ม 4, หน้า 161.

^๕ อาเคโตะ นากามุระ, โอโตเคะ โนะ ชิเรอิ คัน, แปลโดย เอจิ มุราชิม่า และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (เอกสารอัครสาเนา), หน้า 99 - 101.

^๖ กองจดหมายเหตุแห่งชาติกรุงวอชิงตัน R.G. 226 NO. XL 48424 เรื่อง Evidence for Siamese War Crimes Trial , March 7 , 1946 อังใน แกมสุข นุ่มนนท์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

^๗ หนังสือพิมพ์ประชามิตร วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488 อังใน กช. ส.บ. 9.2.3/6 ข่าวเหตุการณ์ด้านการเมือง

2488 ผู้สอบสวนคือ ดร.ขุน ศรียาภัย "...เรื่องที่สอบสวนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการสนทนานายมัน - นายคง กับกรณีที่ดินพระราชกรไปลงบุรี และการที่ดินพาทหารเข้ายึดสถานีวิทยุที่นั่น..."^{๙๙} เนื่องจากพระราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัดโนทัยเป็นข้าราชการสำนักงานโฆษณาการและเป็นผู้ดำเนินรายการการสนทนานายมัน-นายคงในสมัยรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม เมื่อจอมพลป.พิบูลสงครามลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะพ่ายมติในสภากรณีพระราชกำหนดจัดสร้างเมืองเพชรบูรณ์และพุทธบุรีมณฑล แล้วหนีไปอยู่ลพบุรี พระราชธรรมนิเทศและนายสังข์ พัดโนทัยได้หนีราชการไปอยู่ลพบุรี และได้ทำการยึดสถานีวิทยุผาแดงและเมื่อเจ้าหน้าที่กรมโฆษณาการมาลอบถอดถอดเสียง เพื่อไม่ให้จอมพลป.พิบูลสงครามใช้ประโยชน์เมื่อเคลื่อนทัพเข้ากรุงเทพฯ แต่ถูกพระราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัดโนทัยจับได้ ดังนั้นเมื่อทั้งสองคนถูกจับกรณีอาชญากรรมสงคราม จึงทำให้ถูกสอบสวนเอาผิดในเรื่องนี้ด้วย"^{๑๐๐}

ต่อมาในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2488 ได้ถูกสอบสวนอีก "...การสอบสวนคงเป็นเรื่องเดียวกับเมื่อวันก่อนโดยถามรายละเอียดเพิ่มเติม และสอบสวนประวัติราชการ ตลอดจนหลักทรัพย์ของฉนั้น..."^{๑๐๑}

นอกจากนี้ ยังมีผู้ได้ให้การต่อคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามอีกคือ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา นายทวี บุญยเกตุ^{๑๐๑} และพล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส^{๑๐๒}

3.2 การพิจารณาคดีอาชญากรรมสงคราม

รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการตุลาการพิจารณาคดีในศาลฎีกาชั้น 8 ท่าน ได้แก่

1. พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์
2. พระมณูกันย์วิมลสาร

^{๙๙}สังข์ พัดโนทัย, ความนึกในกรงขัง, หน้า 150.

^{๑๐๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า 493 - 494.

^{๑๐๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า 152.

^{๑๐๑}โปรดดูรายละเอียดใน คำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงครามของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนายทวี บุญยเกตุ...หน้า92 - 116.

^{๑๐๒}โปรดดูรายละเอียดใน คำให้การเป็นพยานต่อศาลอาชญากรรมสงครามของ นายปรีดี พนมยงค์ ต่อกรณีพระสารสาตร์พลขันธ์...หน้า 50 - 193.

3. พระยาอิสสรภักดีธรรมวิเทศ
4. พระยาเลขาวิชธรรมพิทักษ์
5. หลวงจำรูญเนติศาสตร์
6. หลวงประสาทศุภินิ
7. พระยาธรรมบัณฑิตสิทธิศฤงคาร
8. พระนาถปรีชา

แม้ว่าจะได้มีการจับกุมตัวอาชญากรสงครามมากมาย แต่มีเพียง 8 คน เท่านั้นที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาชญากรสงครามคือ จอมพลป.พิบูลสงคราม พระสารสาสน์พลขันธ์ หลวงเสรีเริงฤทธิ พล.ท.ประยูร ภมรมนตรี พระราชธรรมนิเทศ นายสังข์ นัธโนทัย นายฉ่ำ จำรัสเนตร และหลวงวิจิตรวาทการ นอกนั้นคดีไม่มีมูล สั่งปล่อย ได้แก่ พล.อ.มังกร พรหมโยธี ร.ต.อ.สนิท ธรรมเชื้อ นายแดง นางาม นายจินดา อุดมอักษร และนายโกศล อินทวงศ์ สำหรับ พล.อ.มังกร พรหมโยธีนั้น หลวงนรกิจบริหาร (แดง กนิษฐสุต) ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์และ เคยเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของจอมพลป.พิบูลสงคราม และพล.อ.มังกร พรหมโยธี ได้ บันทึกไว้ว่าเคยไปให้การเป็นพยานแก่ พล.อ.มังกร พรหมโยธี และถูกกรรมการสอบสวนซักถามเป็นเวลาประมาณ 5 ชั่วโมง ประเด็นสำคัญที่ถูกซักถามคือ

"...คุณหลวงพรหมโยธี เมื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้สั่งให้ผู้บันทึกช่วยเหลือกองทัพญี่ปุ่นเกณฑ์ผู้คน และเสบียงอาหารให้ เป็นความจริงหรือไม่ ผู้บันทึกรับว่าท่านเคยสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นนั้นจริง เพราะไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น ท่านได้เคยสั่งไว้ด้วยวาจา ให้หาทางหลีกเลี่ยงและขัดข้องเท่าที่จะกระทำได้ คุณหลวงพรหมโยธีมิได้มีเจตนาที่จะช่วยเหลือกองทัพญี่ปุ่นโดยจริงใจ คุณหลวงพรหมโยธีก็หลุดพ้นจากการเป็นผู้ต้องหา ไม่ถูกฟ้องศาลเหมือนผู้อื่น..."¹⁰³

¹⁰³แดง กนิษฐสุต, "บันทึกเรื่องจริงในชีวิตของหลวงนรกิจบริหารที่นำรู้," นรกิจอนุสรณ์, อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศจ.หลวงนรกิจบริหาร (แดง กนิษฐสุต) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2520), หน้า 49 - 50.

ดังนั้น ในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2489 ศาลฎีกาจึงสั่งปล่อยตัว พล.อ. มังกร พรหมโยธี เพราะเห็นว่าไม่มีหลักฐานพอที่จะยื่นฟ้องได้¹⁰⁴

ผู้ถูกฟ้องทั้ง 8 คน ได้รับสำนวนฟ้องคนละ 1 สำนวน ยกเว้น จอมพลป. พิบูลสงคราม คนเดียวถูกฟ้อง 2 สำนวนคือ สำนวนหนึ่งเป็นจำเลยกับพระราชธรรมนิเทศ (นายเพียร ราชธรรมนิเทศ) และนายสังข์ พัดโนทัย อีกสำนวนหนึ่งเป็นจำเลยผู้เดียว

ศาลฎีกาได้พิจารณาคดีพระสารสาสน์พลชั้น์เป็นคดีแรก ทั้งนี้เพราะ พระสารสาสน์พลชั้น์ ได้ยื่นคำร้องต่อประธานคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ขอให้รีบสอบสวนก่อน¹⁰⁵

คดีพระสารสาสน์พลชั้น์ มีพันโทสุวรรณ เพ็ญจันทร์ เป็นโจทก์ ฟ้องว่า จำเลยในคดีนี้ได้สมครใจโฆษณาชักชวนให้ผู้อื่นเห็นดีเห็นชอบ ในการกระทำของผู้ทำสงครามรุกราน และให้ความลับหรือความรู้อันเป็นอุปการะต่างกรรมต่างวาระกัน เช่น ให้สัมภาษณ์ว่า ญี่ปุ่นต้องชนะสงครามแน่ ประเทศไทยจะพ้นอันตรายได้ต่อเมื่อรู้จักเอาอกเอาใจญี่ปุ่น และขอให้ไทยร่วมมือกับญี่ปุ่นมากขึ้น จำเลยรู้แน่ว่าสงครามมหาเอเซียบูรพาจะเกิดขึ้น จึงเขียนบทความแนะนำให้ญี่ปุ่นบุกขึ้นที่จังหวัดสงขลาแทนที่จะขึ้นที่อินโดจีน เพื่อตีเข้าไปในมลายู โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 มาตรา 3 (1) และ (4) มาตรา 9

หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับคำให้การของพยานในคดีที่พระสารสาสน์พลชั้น์ตกเป็นจำเลย ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

พระสารสาสน์พลชั้น์เคยเป็นเลขานุการสถานทูตไทยในประเทศฝรั่งเศส และได้รู้จักกับนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งศึกษาวิชากฎหมายอยู่ในเวลานั้น ก่อนที่นายปรีดี พนมยงค์จะเดินทางกลับประเทศไทยในปีพ.ศ. 2469 ต่อมาพระสารสาสน์พลชั้น์ได้ลาออกจากสถานทูต และได้ชักชวนนักเรียนไทยในฝรั่งเศสให้ร่วมกันก่อการปฏิวัติ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 นายปรีดี พนมยงค์ ได้โทรเลขเรียกพระสารสาสน์พลชั้น์ กลับมาประเทศไทยเพราะเห็นว่ามีความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ และสนับสนุนให้พระสารสาสน์พลชั้น์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวง

¹⁰⁴ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป. 16 ฉ. 33 วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2489, หน้า 1.

¹⁰⁵ สังข์ พัดโนทัย, ความนึกในกรงขัง, หน้า 47.

เศรษฐกิจเป็นเวลา 6 เดือน (29 มีนาคม 2476 - 22 กันยายน 2477) ก็ออก
 เนื่องจากรัฐบาลทั้งคณะต้องลาออกทั้งคณะเกี่ยวกับเรื่องโคเวต้ายาง พระสารสาสน์
 พลชั้นต์ ได้ร่างโครงการเศรษฐกิจเสนอต่อคณะรัฐมนตรี แต่คณะรัฐมนตรีไม่รับโครง
 การนั้นเพราะเห็นว่าเป็นโซเซียลลิสต์ เมื่อลาออกจากราชการแล้ว พระสารสาสน์
 พลชั้นต์ ได้แต่งตำราเศรษฐศาสตร์ขาย 3 เล่ม แต่ภายหลังหนังสือเล่มที่ 2 ถูก
 จอมพลป. พิบูลสงครามสั่งยึดและปิดโรงพิมพ์ ต่อมาจอมพลป. พิบูลสงคราม ถูกยิง
 และร.ท.ณเฒ่า ตาละลักษณ์ กับ พ.ท.พระสุรรมชิต ถูกจับและประหารชีวิต พระ
 สารสาสน์พลชั้นต์ จึงถูกสงสัยเพราะทั้ง 2 คนเคยเป็นศิษย์ของพระสารสาสน์พลชั้นต์
 มาก่อน ทำให้ต้องลี้ภัยการเมืองไปอยู่ที่ญี่ปุ่น โดยออกเดินทางไปพร้อมกับนายปรีดี
 พนมยงค์ ซึ่งเดินทางไป convert เงินในยุโรป ในปี พ.ศ. 2479 พระสารสาสน์
 พลชั้นต์กลับมาเมืองไทย และคิดจะตั้งบริษัทการค้าเพื่อรวมอิทธิพลล้มจอมพลป. พิบูล
 สงคราม แต่ไม่สำเร็จ จึงกลับญี่ปุ่นอีกในปี พ.ศ. 2483 และได้เป็นกรรมการบริษัท
 ไทโยโซโกะ

เมื่อเกิดสงครามขึ้น พระสารสาสน์พลชั้นต์ได้เดินทางกลับมาประเทศไทย
 และให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่าญี่ปุ่นจะชนะ และเห็นด้วยกับจอมพลป. พิบูลสงครามใน
 การประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร รวมทั้งได้ชักชวนให้คนไทยร่วมด้วย พระสาร
 สาสน์พลชั้นต์ได้ไปพบพล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส และได้พูดเป็นเชิงให้ไทยเข้าร่วม
 กับญี่ปุ่นโดยเห็นว่าญี่ปุ่นจะชนะแน่ ๆ เมื่อกลับไปญี่ปุ่น พระสารสาสน์พลชั้นต์ได้ตั้งไทย
 รุมขึ้น หน้าที่ของไทยรุมโดยเปิดเผยคือ เผยแพร่ให้ญี่ปุ่นรู้จักไทย แต่หลังฉานั้นเป็น
 การสืบราชการของประเทศไทย ไทยรุมเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทมิตรชุก พระสารสาสน์
 พลชั้นต์ เคยเขียนหนังสือจำหน่ายในญี่ปุ่น 2 - 3 เล่ม นอกจากนี้ ยังเคยพูดวิทยุ
 J.O.A.K. ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงโตเกียวหลายครั้ง ใจความเป็นการยกย่องวัฒนธรรม
 ของญี่ปุ่น ระหว่างที่อยู่ญี่ปุ่น พระสารสาสน์พลชั้นต์ เคยติดต่อกับนายปรีดี พนมยงค์
 หลายครั้ง เมื่อนายปรีดี พนมยงค์ คิดจะล้มรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม ได้ขอให้
 พระสารสาสน์พลชั้นต์ ทำความเข้าใจกับญี่ปุ่นว่า หากจอมพลป. พิบูลสงคราม ถูกลง
 มติไม่ไว้วางใจแล้วมีการเปลี่ยนคณะรัฐมนตรี คือให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายก
 รัฐมนตรี อย่าให้ญี่ปุ่นสงสัย

พระสารสาสน์พลชั้นต์เดินทางกลับประเทศไทย ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.
 2487 โดยเรืออาวามารุ และเคยพูดว่า ญี่ปุ่นไม่แพ้สงคราม แม้ว่าตอนนั้นญี่ปุ่นมีทีท่า

ว่าจะแพ้สงคราม¹⁰⁶

ผลที่สุด พระสารสาสน์พลขันธ์ ถูกจับในข้อหาอาชญากรรมสงคราม ซึ่งพระสารสาสน์พลขันธ์ ได้แก้ฟ้องโจทก์ เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2489 ทนายความฝ่ายพระสารสาสน์พลขันธ์ ประกอบด้วย นายทองเปลว ชลภูมิ นายสำเภา สรคุปต์ และนายทองม้วน สติรบุตร คำแก้ฟ้องมีใจความว่า จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ต่อสู้ว่าฟ้องของโจทก์เคลือบคลุม จำเลยไม่สามารถต่อสู้คดีโดยถูกต้องได้ และกล่าวฟ้องพุ่มเฟือย ซึ่งศาลไม่ควรรับไว้พิจารณา แม้ศาลจะฟังว่า จำเลยได้กระทำการอันใดลงไป การกระทำนั้นก็หาเป็นผิดกฎหมายไม่ และจำเลยมีข้ออ้างตามกฎหมายที่จะไม่ต้องรับผิด เพราะกฎหมายที่โจทก์อ้างเป็นบทลงโทษจำเลย ไม่มีผลในการที่จะใช้บังคับแก่คดีของจำเลยได้

ในการสืบพยานโจทก์ มีบุคคลที่มาให้การเป็นพยานคือ นายดิเรก ชัยนาม (ขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง) นางสาวประภาศรี ศิริวรสาร (บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สุภาพสตรี) ดร. สุตจิตร์ หิรัญพฤษดิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดปทุมธานี (เคยเป็นเลขานุการสถานเอกอัครราชทูต ที่โตเกียว) พล.อ. พ็อนรณนภาภาค ฤทธาคณี (หลวงยอดอาวุธ ขณะนั้นมียศพลตรี แต่ถูกปลดเป็นนายทหารนอกประจำการ และเคยเป็นศิษย์ของพระสารสาสน์พลขันธ์) พลโทศักดิ์ เสนาณรงค์ (เคยเป็นผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ 6 จังหวัดสงขลา) น.อ. เปลี่ยน นิมเนื้อ ร.น. สำรองราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ (เคยไปญี่ปุ่นในตำแหน่งผู้ช่วยทูตทหารเรือ) นายถนัดกิจ คอมนตร์ หัวหน้ากองการเมืองตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ (เคยรับราชการในตำแหน่งเลขานุการโท ประจำสถานเอกอัครราชทูตกรุงโตเกียว) นายสมุทรร ศิริไช (เคยมีหุ้นในบริษัทไทยพานิชการ เจ้าของหนังสือพิมพ์นิกรและเคยสัมภาษณ์พระสารสาสน์พลขันธ์) มรว. นพแก้ว นวรัตน์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทวารคัพภ์ นายพรต พุทธินันท์ นายเฉลิม วุฒิโฆสิต นายนิพนธ์ วิไลรัตน์ นายสมบูรณ์ อารีย์ และนายอรุณ เพิ่มพูน ข้าราชการกรมโฆษณาการ นายทวน สุนทรทวี พันโททักษ์ เสนีย์วงศ์ นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล หัวหน้ากองการเมืองตะวันตกกระทรวง

¹⁰⁶ รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 5, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 24, 25, 26 และ 27 มกราคม พ.ศ. 2489 และ 12, 13, 14 และ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 และ 5 และ 6 มีนาคม พ.ศ. 2489 และคำให้การเป็นพยานต่อศาล...
หน้า 1 - 54.

การต่างประเทศ (เคยเป็นเลขานุการโท ในสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียว)

ส่วนพยานจำเลย ประกอบด้วย พระสารสาสน์พลขันธ์ นายควง อภัยวงศ์ (ขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี) นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ (นายกสมาคมหนังสือพิมพ์) นายถ้วน ปติภาค (โฆษกคลังออมสินเก่า เคยเป็นสานุศิษย์ของพระสารสาสน์พลขันธ์) นางโคลดแมรี สารสาสน์พลขันธ์ นายปรีดี พนมยงค์¹⁰⁷ นายไต้ ปาณิกบุตร (เคยเป็นกรรมการองค์การสงเคราะห์ร่วมกับพระสารสาสน์พลขันธ์) ร.ต. เกษม ทักนาวดี พล.ต. ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ พ.อ. ช่าง เขวงศักดิ์สงคราม (หลวงเขวงศักดิ์สงคราม) นายสนิท เจริญรัฐ ม.จ. สกล วรณากร และนายนิรัตน์ ซึ่งทำงานข่าวสารอเมริกัน และเป็นคนแปลข่าวต่างประเทศ

การพิจารณาคดีพระสารสาสน์พลขันธ์เสร็จในวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2489 แต่พิจารณาภายใน 3 วันไม่ทัน เพราะมีเอกสารและคำให้การของพยานมาก ศาลจึงนัดอ่านคำพิพากษาในภายหลัง

ในการพิจารณาคดีจอมพลป. พิบูลสงคราม พล.อ. จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ พลโทประยูร ภมรมนตรี นายเพียร ราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พิศโนทัย คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามได้ยื่นฟ้องเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2489 และได้นัดวันพิจารณาคดีโดยนัดพิจารณาคดีจอมพลป. พิบูลสงคราม ในวันที่ 18, 19, 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 โดยได้พิจารณาคดีที่จอมพลป. พิบูลสงคราม เป็นจำเลยสำนวนหนึ่ง และคดีที่จอมพลป. พิบูลสงครามเป็นจำเลยร่วมกับพระราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พิศโนทัย เป็นจำเลยอีกสำนวนหนึ่งพร้อมกัน

คำฟ้องคดีจอมพลป. พิบูลสงคราม ซึ่งมีพระยาอรรถกรมมณฑลดี ประธานคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามเป็นโจทก์ มีข้อความสำคัญอยู่ 4 ประการคือ

1. บรรยายลักษณะการปกครองของจอมพลป. พิบูลสงครามว่าเป็นเผด็จการ นิยมนโยบายการใช้อำนาจ และการทำสงครามเช่นเดียวกับเยอรมนี อิตาลี

¹⁰⁷ เป็นที่น่าสังเกตว่านายปรีดี พนมยงค์ได้ให้การเป็นพยานจำเลยในคดีพระสารสาสน์พลขันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสารสาสน์พลขันธ์ เคยมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับนายปรีดี พนมยงค์ มาก่อน

และญี่ปุ่น

2. บรรยายลักษณะนิสัยของคนไทยว่าเป็นผู้รักความสงบไม่นิยมในนโยบายและการกระทำของผู้ทำสงคราม จึงร่วมกันต่อต้านญี่ปุ่นอย่างเข้มแข็ง เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484

3. บรรยายลักษณะอุปนิสัยของจอมพล. พิบูลสงครามว่าเป็นคนมักใหญ่ใฝ่สูง รวมทั้งบรรยายลักษณะและวิธีการร่วมมือระหว่างจอมพล. พิบูลสงครามกับญี่ปุ่นตลอดจนการโฆษณาชวนเชื่อโน้มน้าวจิตใจคณะรัฐมนตรีให้ร่วมมือกับญี่ปุ่นทำสงคราม

4. สรุปภัยของอาชญากรสงครามว่าเป็นภัยต่อความสงบของโลก และเป็นเหตุให้ต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน

สำหรับคำฟ้องสำนวนที่สองนั้น ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของจอมพล. พิบูลสงคราม ร่วมกับพระราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัดโนทัย ว่ากระทำผิดต่างกรรมต่างวาระ หลายบทหลายกระทง เช่น โฆษณาชวนเชื่อชักชวนให้บุคคลเห็นดีเห็นชอบในการกระทำของผู้กระทำการรุกราน

ท้ายคำฟ้องทั้ง 2 สำนวน ระบุว่า พฤติกรรมดังกล่าวของจอมพล. พิบูลสงครามเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามพุทธศักราช 2488 มาตรา 3 (1) มาตรา 9 ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 63 มาตรา 64 และมาตรา 71 จึงขอให้ริบทรัพย์สินและเพิกถอนสิทธิออกเสียงเลือกตั้งด้วย¹⁰⁰

ในการพิจารณาคดีอาชญากรสงคราม ซึ่งจอมพล. พิบูลสงคราม ตกเป็นจำเลยนี้ นายสงวน ตุลารักษ์ ประธานคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงคราม ได้รวบรวมเอกสารหนังสือลับ ซึ่งรัฐบาลจอมพล. พิบูลสงครามได้กระทำไว้เป็นจำนวนหลายฉบับให้ศาลพิจารณาประกอบคดี¹⁰¹ ซึ่งเอกสารลับดังกล่าวได้แก่

1. หลักฐานการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ลงวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2484 จอมพล. พิบูลสงครามเป็นผู้ลงนาม

2. ข้อตกลงเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การร่วมยุทธระหว่างกองทัพไทยและญี่ปุ่น ลงวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 จอมพล. พิบูลสงครามเป็นผู้ลงนาม

¹⁰⁰ เทียมจันทร์ อ่ำหวัว, เรื่องเดียวกัน, หน้า 427 - 428.

¹⁰¹ แผนกเก็บ สสร.จดหมายลับที่ 24/2489 ลงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2489 จากประธานคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี อ่างโน เทียมจันทร์ อ่ำหวัว, เรื่องเดียวกัน, หน้า 428.

3. ข้อกำหนดความเข้าใจเป็นการลับ ภาคผนวกกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น (วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2484) จอมพล.พิบูลสงคราม เป็นผู้ลงนาม

4. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี 26 พฤศจิกายน 3 ธันวาคม 10 ธันวาคม 11 ธันวาคม 12 ธันวาคม 17 ธันวาคม พ.ศ.2484 และ 25 มกราคม พ.ศ.2485¹¹⁰

ในการแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งจอมพล.พิบูลสงคราม ตกเป็นจำเลยนั้น ท่านผู้หญิงละเอียด ได้ติดต่อให้พระมณูภาณวิมลศาสตร์ เป็นทนายว่าความแก้ต่างให้¹¹¹ สำหรับพระมณูภาณวิมลศาสตร์ (ชม จามรมาน) เนติบัณฑิตอังกฤษ เคยทำงานในหน้าที่สำคัญ ๆ มากมาย เช่น เคยเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง เคยเป็นกรรมการศาลฎีกาสอดส่องความประพฤตินายความ เคยเป็นกรรมการร่างกฎหมาย ตำแหน่งครั้งสุดท้ายสุดเป็นกรรมการศาลฎีกา ก่อนที่จะลาออกมาเป็นทนายว่าความให้จอมพล.พิบูลสงคราม¹¹²

ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2489 จอมพล.พิบูลสงคราม ได้ยื่นคำให้การแก้ฟ้องต่อศาล มีใจความสรุปได้ คือ

1. จำเลยปฏิเสธฟ้องโจทก์ ต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์เลื่อนลอยคลุมเครือและขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. จำเลยบริหารราชการแผ่นดินไปตามกฎหมายและตามรัฐธรรมนูญด้วยความเห็นดีเห็นชอบของคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และของคณะรัฐมนตรี และด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรตลอดจนประชาชนพลเมือง เพราะฉะนั้นการกระทำที่โจทก์อ้างว่าเป็นความผิดตามฟ้องนั้น จำเลยขอต่อสู้ว่าไม่ใช่เป็นการ

¹¹⁰ อ.พิบูลสงคราม, จอมพล.พิบูลสงคราม, เล่ม 4, หน้า 75.

¹¹¹ การเป็นทนายว่าความให้จอมพล.พิบูลสงคราม มีผู้ลือกันว่า พระมณูภาณวิมลศาสตร์ ได้รับเงินหลายล้านบาท แต่บุตรสาวของพระมณูภาณวิมลศาสตร์ ได้เขียนถึงบิดาว่า "...ได้ค่าว่าความ 4 แสนบาทถ้วน" ..ชูลิรี จามรมาน, อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์เอกพระมณูภาณวิมลศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรประเสริฐ, 2522), ไม่มีเลขหน้า.

¹¹² หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป.16 ฉ.35 วันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2489, หน้า 1.

กระทำของจำเลย แต่เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยในทางบริหารราชการแผ่นดินโดยชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำของประเทศชาติ (Act of State)

3. การที่จำเลยตัดสินใจให้ญี่ปุ่นเคลื่อนทัพเข้ามายังประเทศไทยเพื่อผ่านไปทำสงครามกับอังกฤษ และบังคับเร่งเร้าให้ไทยเข้าร่วมสงครามกับญี่ปุ่น เป็นการกระทำเพราะความจำเป็นบังคับ จำเลยไม่สามารถหลีกเลี่ยงและขัดขืนได้ เป็นการกระทำเพื่อป้องกันเอกราชอธิปไตยของประเทศไทย ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองไทยทั่วประเทศ ป้องกันเกียรติยศของทหารไทยไม่ให้ถูกปลดอาวุธ และได้ทำไปโดยพอสมควรแก่เหตุ เป็นการกระทำที่ไม่ต้องรับโทษทางอาญา

4. พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช 2488 ที่โจทก์ฟ้องมีบทบังคับให้มีผลย้อนหลังแต่ศาลจะตีความให้กฎหมายนี้มีผลย้อนหลังไปขัดแย้งต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ได้ มิฉะนั้น พระราชบัญญัตินี้จะตกเป็นโมฆะตามมาตรา 61 แห่งรัฐธรรมนูญ การกระทำที่โจทก์ฟ้องกล่าวหาจำเลยในคดีนี้ เป็นการใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญโดยชอบ จึงเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ตามฟ้องของโจทก์ไม่ได้¹¹³

สำหรับคดีจอมพลป. พิบูลสงครามร่วมกับ พระราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัดโนทัยนั้น จอมพลป. พิบูลสงคราม และพระราชธรรมนิเทศ ปฏิเสธรับความผิด ต่อสู้ว่ากฎหมายอาชญากรรมสงครามมีบทบังคับให้มีผลย้อนหลังขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญมาตรา 61 ส่วนนายสังข์ พัดโนทัยต่อสู้ว่าไม่มีความผิด อ้างว่าทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา¹¹⁴

บุคคลที่ให้การเป็นพยานโจทก์ต่อศาลในคดีที่จอมพลป. พิบูลสงครามตกเป็นจำเลยในฐานะอาชญากรรมสงครามคือ นายติเรก ชัยนาม นายทวี บุญยเกตุ พล.ต.ท. ชลอ ศรีศรากร (ขุนศรีศรากร) พล.ต.อ. อดุล อดุลเดชจรัส (หลวงอดุลเดชจรัส) นายไพโรจน์ ชัยนาม จมื่นมานิตยน์เรศร์ พ.อ. หลวงรามรณภพ อดีตบรรณาธิการยุทธโฆษา นายแมน ชลานุเคราะห์ พนักงานกระจายเสียงและนายอำพัน ตันตะวะวัฒน์ หัวหน้ากองเผยแพร่ความรู้แห่งกรมโฆษณาการ หลวงชำนาญอักษร พล.อ. สติศย์

¹¹³โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

¹¹⁴หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป. 16 ฉ. 62 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 ,

สถิตย์ยุทธการ (อดีตปลัดกระทรวงกลาโหม ขณะนั้นมียศพันเอก) พล.ท.กาจ เก่ง
ระดมยิง (หลวงกาจสงคราม ขณะนั้นมียศนาวาเอก) พล.อ.สนิท ไทยานนท์ (อดีต
รองเสนาธิการทหาร ขณะนั้นมียศพันเอก)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในบรรดาพยานโจทก์นี้ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส
และ พล.ต.ต.ชลอ ศรีศรารกร นับว่าเป็นบุคคลที่จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้เคยมี
ความสัมพันธ์สมัครใจทั้งในทางส่วนตัวและหน้าที่ราชการ

นายดิเรก ชัยนาม ได้ให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489
มีนัยเดียวกับที่ให้การในคดีพระสารสาสน์พลขันธ์เป็นจำเลยคือกล่าวถึงการที่ฮิตเลอร์
ยกทัพเข้าตีโปแลนด์และประกาศสงครามกับอังกฤษ ฝรั่งเศส และเล่าถึงมูลเหตุของ
สงครามเอเชีย เริ่มแต่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองแมนจูเรีย อินโดจีน และยกทัพเข้ามาประ
เทศไทย จอมพลป. พิบูลสงคราม ให้นายดิเรก ชัยนาม เชื้อสัญญายอมให้ญี่ปุ่นเดิน
ทัพผ่านประเทศไทยในฐานะที่นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ ส่วนการทำสัญญาร่วมรบกับญี่ปุ่นนั้น นายดิเรก ไม่ทราบว่าที่ประชุมคณะ
รัฐมนตรีลงมติว่าอย่างไร เพราะต้องไปพบกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น เพื่อเซ็นสัญญา
นายดิเรก ไม่พอใจที่รัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามเปลี่ยนแปลงนโยบายในการวาง
ตัวเป็นกลางมาเข้ากับฝ่ายอักษะ ในการทำสัญญาร่วมรบกับญี่ปุ่นนั้น จอมพลป. พิบูล
สงคราม บอกว่าถ้าไม่ทำ ญี่ปุ่นจะปลดอาวุธทหารไทย¹¹⁵

นายทวี บุญยเกตุ ได้ให้การเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 ว่า ที่
นายมัน นายคง พุทธิวิทยุให้เชื่อและตามผู้นำนั้น มิได้หมายแต่เฉพาะข้าราชการ แต่
หมายถึงประชาชนก็ให้เชื่อและตามผู้นำด้วย ลัทธิผู้นำนี้ทำนองเดียวกับฮิตเลอร์และ
มุสโสลินีซึ่งเรียกว่า Fuehrer คำว่า "ผู้นำ" นั้น ทหารเป็นผู้ตั้งให้จอมพลป. พิบูล
สงคราม เนื่องจากการนำทหารปฏิบัติราชการคราวสงครามอินโดจีน แต่ที่คนทั่วไป
เข้าใจนั้นไม่ใช่เฉพาะทหาร แต่นำคนทั้งชาติ ซึ่งพระมณูภาณวิมลศาสตร์ ทนาย
ของจอมพลป. พิบูลสงครามได้ถามว่า จะเอาจอมพลป. พิบูลสงคราม ไปเทียบกับ
ฮิตเลอร์ได้อย่างไร เพราะฮิตเลอร์มีทหารส่วนตัว มีตำรวจลับเกสตาโปใช้ มีการ
โฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งนายทวีตอบว่า เทียบกันได้ เพราะจอมพลป. พิบูลสงครามมีกรม
โฆษณาการ มีทหารร่วมใจ และมีสันติบาลคอยติดตามบุคคลที่จอมพลป. พิบูลสงคราม

¹¹⁵ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป. 16 ฉ. 63 - 64 วันที่ 20 - 21 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2489, หน้า 1.

ไม่ฟังประสงค์¹¹⁶

พล.ต.ต.ชลอ ศรีครากกร ได้ให้การเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2489 ว่า ในบรรดาผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พล.ต.ต.ชลอ ชอบพอกับจอมพล.มากกว่าผู้อื่น ตั้งแต่จอมพล. ปิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี จอมพล. บริหารราชการดีมาก แต่ภายหลังจากได้คืนแดนอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศสแล้วก็เริ่มทำอะไรโดยผลการ ไม่ฟังความคิดเห็นเพื่อนฝูง เนื่องจากเชื่อพวกประจบสอพลอเช่น หลวงสารานุประพันธ์ และพระราชาธรรมนิเทศ พล.ต.ต.ชลอ เคยเตือนไม่ให้จอมพล. ตั้งกองทหารหญิง จอมพล. โกรธหาว่า พล.ต.ต.ชลอ อิจฉาผู้หญิงเพศเดียวกับมารดา จอมพล. โกรธอยู่นาน 3 เดือน จอมพล. เคยคิดจะตั้งคณะกรรมการสอบสวนนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ตั้งเสรีไทยต่อต้านญี่ปุ่น โดยหาว่านายปรีดี เป็นบาโคคลิโอ จอมพล. ควรจะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อหลวงอภิเษกเทศ และนายวิษ ปานะนนท์ รัฐมนตรีร่วมคณะทำการทุจริต แต่จอมพล. ไม่ลาออก เพิ่งมาออกในปีพ.ศ.2487 เนื่องจากรัฐบาลแพ้โหวตในสภา เมื่อจอมพล. ลาออกแล้ว สภาผู้แทนราษฎรได้เลือกนายควง เป็นนายกรัฐมนตรี นายควงได้ไปหาจอมพล. พร้อมกับพล.ต.ต.ชลอ หลายครั้งเพื่อปรับความเข้าใจในเรื่องที่มีข่าวว่าจอมพล. จะยกกำลังทหารลงมายึดนคร ครั้งหลังสุดไปขอให้จอมพล. ลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด แต่จอมพล. ไม่ยอมลาออก¹¹⁷

หลวงชำนาญอักษรให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2489 ว่า หลวงวิจิตรวาทการ เป็นคนเสนอร่างประกาศสงครามต่อที่ประชุมและนำไปอ่านทางวิทยุ เมื่อนำคำประกาศสงครามไปอ่านทางวิทยุ นั้น ต้นฉบับยังไม่ได้ทำ และหลวงชำนาญอักษร ได้เห็นต้นฉบับเมื่อจวนเลิกงานแล้ว ต้นฉบับประกาศสงครามนั้นมีชื่อจอมพล. ปิบูลสงคราม ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เซ็นแล้วสองท่าน แต่นายปรีดี พนมยงค์ ยังไม่ได้เซ็น เพราะไม่ได้อยู่ในกรุงเทพฯ การที่ราชกิจจานุเบกษามีชื่อผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ครบทั้งสามท่านรวมทั้งนายปรีดีด้วยเพราะได้ขออนุญาตไปทางประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

¹¹⁶ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป.16 ฉ.65 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2489

หน้า 1.

¹¹⁷ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป.16 ฉ.69 วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2489

หน้า 1 - 2.

คือ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ซึ่งได้อนุญาตให้ประกาศออกไปก่อนได้ ส่วนในการประชุมคณะรัฐมนตรีนั้น หลวงชำนาญอักษร เห็นรัฐมนตรีส่วนมากไม่มีผู้ใดกล้าคัดค้าน จอมพลป. มีที่กล้าคัดค้านบ้าง เช่น พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส และพล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ นอกจากนั้นเฉย ๆ กันเป็นส่วนมาก¹¹⁸

สำหรับพยานคนอื่น ๆ ที่ได้ให้การต่อศาล เช่น พล.ท.กาจ เก่งระดมยิง (หลวงกาจสงคราม) อ.นิบูลสงครามได้บันทึกคำให้การไว้ว่า "พยานปากนี้ปรักปรำ จอมพลมาก"¹¹⁹

พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัสได้ให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2489 ว่า รู้จักกับจอมพลป. นิบูลสงครามมาตั้งแต่เป็นนักเรียนนายร้อย เมื่อจอมพลป. เป็นนายกรัฐมนตรีในตอนต้น ๆ มีชื่อเสียงดี คนนิยมมาก แต่ภายหลังกรณีพิพาทกับอินโดจีน จอมพลป. ชอบรวบอำนาจและทำอะไรตามลำพัง รัฐมนตรีในคณะไม่มีใครกล้าขัดคอ เพราะถ้าขัดคอ จอมพลป. จะเขียนหนังสือไปบอกให้ลาออก เช่น หลวงเขวงค์คีสงคราม และหลวงเสรีเริงฤทธิ์ เป็นต้น จอมพลป. กับนายปรีดี พนมยงค์ ไม่ถูกกัน เพราะอุดมคติไม่เหมือนกัน นายปรีดี อยากจะแจกจ่ายอำนาจไปทั่ว ๆ แต่จอมพลป. จะรวบอำนาจไว้เพียงคนเดียว พล.ต.อ.อดุล เคยท้วงจอมพลป. ในเรื่องการใช้อำนาจ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเข้าปกครองพลเรือนว่า ถ้าเช่นนั้นไม่จำเป็นต้องมีนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ทำให้จอมพลป. ไม่พอใจ จอมพลป. สนใจในเรื่องราวของอิเตอร์และมุสลิมลิ้นมาก คำว่า เชื่อผู้นำมาจากพวกประจบสอพลอ และสอดคล้องกับความคิดเห็นของจอมพลป. ด้วย

ในการให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยนั้น พล.ต.อ.อดุล เห็นด้วยเพราะถ้าจะสู้กับญี่ปุ่นก็สู้ไม่ไหว ในการโค่นล้มรัฐบาลจอมพลป. นั้นเป็นเพราะฝ่ายสหประชาชาติมีสาส์นมาว่า ถ้าจอมพลป. ยังเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ และถ้าญี่ปุ่นแพ้ลง เขาจะถือว่าไทยเป็นศัตรู และจะเข้ายึดครอง เช่นเดียวกับเยอรมัน และญี่ปุ่น¹²⁰

สำหรับคำให้การต่อศาลของพยานโจทก์ ที่พาดพิงถึงพระราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัดโนทัย คือ

¹¹⁸ อ.นิบูลสงคราม, จอมพลป. นิบูลสงคราม เล่ม 4, หน้า 163 - 164.

¹¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 163.

¹²⁰ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่, ป. 16 ฉ. 83 วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2489,

นายติเรก ชัยนาม ให้การว่า เมื่อคราวสงครามอินโดจีน ผู้ฟังชอบนายมั่น นายคง เพราะพูดเร้าใจให้คนไทยรักชาติ แต่ต่อมาผู้ฟังหมั่นไส้ เพราะพูดแต่เรื่อง ประจบจอมพล. พิบูลสงคราม เมื่อรัฐบาลออกพระราชบัญญัติหน้าที่คนไทยในเวลารบ นายมั่น - นายคง ก็พูดหนุนให้คนไทยสู้ แต่เมื่อญี่ปุ่นยกทัพเข้าประเทศไทยแล้ว นายมั่น - นายคง กลับพูดชักชวนให้คนไทยสมัครสมานกับญี่ปุ่น¹²¹

นายทวี บุญยเกตุ ให้การว่า กองบัญชาการทหารสูงสุด จะเรียกพลเรือน ไปใช้ก็ได้ ไม่มีใครกล้าขัดขืน การสนทนานายมั่น - นายคง รัฐบาลให้พูดก็ต้องพูด เพราะนายเพียร (หมายถึงพระราชธรรมนิเทศ) นายสั่งข้อยู่ได้บังคับบัญชาจอมพล. พิบูลสงคราม¹²²

พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ให้การว่า "...ที่นายมั่น-นายคง พูดอะไรที่ นั้น คนนี้เขาสั่ง (ซึ่งมีมือไปทางจอมพล)..."¹²³

นายไพโรจน์ ชัยนาม ซึ่งเป็นอธิบดีกรมโฆษณาการ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2485 ได้ให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2489 ว่า นายเพียร ราชธรรมนิเทศ แรกเข้าทำงานในกรมโฆษณาการในประเภทลูกจ้าง เมื่อจอมพล. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้เลื่อนเป็นข้าราชการวิสามัญและสามัญ ตามลำดับ จนสุดท้ายได้เป็นข้าราชการชั้นพิเศษประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แต่ทำงานกองการกระจายเสียง ส่วนนายสั่งข้อย พิศนทภัย เข้าทำงานในกรมโฆษณาการสมัยจอมพล. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เริ่มตั้งแต่ตำแหน่งน้อย จนตำแหน่งสุดท้ายเป็นหัวหน้ากองการหนังสือพิมพ์ หัวหน้ากองการหนังสือพิมพ์นั้น จอมพล. พิบูลสงครามเลือกและแต่งตั้งซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบราชการ

บทสนทนานายมั่น - นายคงมีมาก่อนการพิพาทอินโดจีน บทสนทนาประจำวันอยู่ในความอำนวยการของนายเพียร ราชธรรมนิเทศ ซึ่งได้รับบัญชาโดยตรงจากจอมพล. พิบูลสงคราม สมัยที่นายสั่งข้อย พิศนทภัย เป็นหัวหน้ากองหนังสือพิมพ์ มีการ

¹²¹ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ , ป. 16 ฉ. 64 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489, หน้า 1.

¹²² หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ , ป. 16 ฉ. 65 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489, หน้า 2.

¹²³ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ , ป. 16 ฉ. 84 วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2489 , หน้า 1.

ย่อบทสนทนานายมัน - นายคง ไปลงหนังสือพิมพ์ ถ้าหนังสือพิมพ์ใดไม่ลงก็ตกอยู่ในฐานะลำบาก

เมื่อจอมพลป. พิบูลสงคราม ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วไปอยู่ลพบุรี นายเพียร นายสังข์ ตามไปอยู่ด้วย นายทหารคนสนิทของจอมพลป. พิบูลสงคราม นำทหารเข้าครอบครองสถานีวิทยุที่ผาแดง ลพบุรี และห้ามเจ้าหน้าที่กรมโฆษณาการเข้าเกี่ยวข้อง นายไพโรจน์ ชัยนาม เห็นว่า ถ้าจอมพลป. พิบูลสงครามคิดการเกะกะขึ้น รัฐบาลจะไม่ได้ใช้สถานีนี้จึงส่งเจ้าหน้าที่ไปถอดเครื่องอุปกรณ์เสียหรือถ้าถอดไม่ได้ก็ให้ทำลาย แต่ทำไม่ได้ทั้งสองอย่างเพราะนายทหารคนสนิทกับนายเพียร ราชธรรมนิเทศ ชัดขวาง คงลอบเอามาได้แต่แผนผัง¹²⁴

จอมันมานิตย่นเรศร์ อดีตหัวหน้าจัดรายการกระจายเสียง และเป็นกรรมการวิทยุไทย ได้ให้การเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2489 ว่า นายเพียร ราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัทธโนทัย ได้รับตำแหน่งใหญ่โตขึ้น สมัยที่จอมพลป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ผู้ประพันธ์บทสนทนา นายมัน - นายคงคือ นายเพียร ราชธรรมนิเทศ ส่วนวิทยุกระจายเสียง นายเพียร ราชธรรมนิเทศ อำนวยการเด็ดขาดแต่ผู้เดียวโดยไม่ต้องผ่านอธิบดีกรมโฆษณาการ¹²⁵

นายแมน ชลานุเคราะห์ พนักงานกระจายเสียง ให้การเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2489 ว่า นายเพียร ราชธรรมนิเทศเป็นผู้ประพันธ์บทสนทนาดำเนินการประชุมต่างประเทศ จอมพลป. พิบูลสงคราม เคยเขียนบทความไปให้อ่านทางวิทยุกระจายเสียงหลายเรื่อง ใช้นามปากกาว่า สามัคคีชัย สามัคคีไทย ลูกสามัคคีไทย แม่สาย และ 2175¹²⁶

สำหรับคดีจอมพลป. พิบูลสงคราม ทั้งสองสำนวน ศาลเพ็งสิบบยานโจทก์เสรีจยยังไม่ทันสิบบยานจำเลย ศาลก็ได้ตัดสินคดีพระสารสาสน์พลชั้นเป็นโมฆะ ให้ยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไปและได้ถือโอกาสตัดสินคดีอื่น ๆ พร้อมกันเพราะ

¹²⁴ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ , ป. 16 ฉ. 85 วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2489, หน้า 1.

¹²⁵ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป. 16 ฉ. 86 วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2489, หน้า 2.

¹²⁶ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป. 16 ฉ. 87 วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2489, หน้า 1.

เห็นว่า บทบัญญัติ (หมายถึงพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม) ที่โจทก์ฟ้องขอให้เอาผิดแก่จำเลย ศาลได้วินิจฉัยแล้วว่าเป็นโมฆะ อันจะลงโทษจำเลยไม่ได้ ดังนั้นจึงไม่มีประโยชน์ที่ศาลจะฟังคำพยานหลักฐานโจทก์ในเรื่องนี้ต่อไปอีก¹²⁷

คดีพล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ (หลวงเสรีเริงฤทธิ์) มีหลวงบรรณกรโกวิท เป็นโจทก์ ฟ้องเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2489 คำฟ้องระบุว่า เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2482 ผู้คุมอำนาจการปกครองประเทศเยอรมนีได้ทำสงครามรุกรานประเทศโปแลนด์และประเทศอื่น ๆ ก่อให้เกิดสงครามในยุโรป ต่อมาได้กลายเป็นสงครามโลก ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2484 ญี่ปุ่นซึ่งเป็นฝ่ายเยอรมนีได้เข้ารุกรานราชอาณาจักรของไทย บรรดาทหาร ตำรวจ และราษฎรไทยได้ร่วมมือกันต้านทานอย่างเข้มแข็ง แต่มีบุคคลบางคนที่นิยมลัทธิเผด็จการที่มักใหญ่ใฝ่สูง สั่งให้ระงับการต้านทาน และต่อมาได้สมัครใจเข้าทำสงครามร่วมและทำสัญญาร่วมรบร่วมกับญี่ปุ่น ในที่สุด ได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ (หลวงเสรีเริงฤทธิ์) เป็นผู้หนึ่งที่ได้กระทำการโดยสมัครใจเข้าร่วมสงครามกับผู้รุกราน คือ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ถึงกรกฎาคม พ.ศ.2485 พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ได้เป็นแม่ทัพนำกองทัพอไทยเข้าทำสงครามรุกรานร่วมกับญี่ปุ่น โดยรุกเข้าภูมิภาคฉานอันเป็นดินแดนของจักรวรรดิบริติช จึงขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามพ.ศ.2488 มาตรา 3 (1) และ 9

พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ให้การแก้ฟ้องเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2489 โดยมีนายบุญเชิด ศุภมณีเป็นทนายว่าความให้ พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ปฏิเสธคำฟ้องของโจทก์ และให้การแก้ฟ้องว่า

"...ไทยไม่เคยทำสงครามรุกราน หรือร่วมมือกับญี่ปุ่นทำสงครามรุกรานต่อบริเตนใหญ่ สหรัฐอเมริกา และประชาชาติใดโดยสมัครใจ เฉพาะสหรัฐอเมริกาไม่เคยถือว่าขาดสัมพันธไมตรี ไม่เคยถือว่ามิสสถานะสงครามกับไทยเลย ความเสียหายและภาระใด ๆ ที่อ้างในฟ้อง ใช้ได้ผลโดยตรงแห่งการกระทำของไทย และโดยเฉพาะมิใช่เกิดจากความชั่วร้ายใด ๆ ของจำเลย จำเลยมิได้สมคบหรือทำการใด ๆ อันกฎหมาย

¹²⁷ คำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงคราม ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนายทวี บุญยเกตุ, หน้า 146.

ถือว่าเป็นการสมคบกับจอมพล. ฟิลิปสงครามโดยสมัครใจ และอำนาจ
ฟ้องและคำฟ้องแห่งกฎหมายฉบับนี้ มิได้เป็นไปโดยถูกต้องสมบูรณ์ตาม
กฎหมาย ในระหว่างวันเวลาที่ถูกกล่าวหา นอกจากกฎหมายที่ใช้อยู่ใน
เวลานั้นไม่ถือว่าเป็นผิดแล้ว ยังมีกฎหมายข้อบังคับขุทธรวินัยและอื่น ๆ ที่
ใช้อยู่ในเวลานั้นสนับสนุนรับรองถือว่าเป็นการกระทำอันชอบและถูกต้อง
ทั้งบังคับว่าต้องกระทำ ซึ่งหากไม่กระทำกลับถือว่าเป็นความผิดและต้อง
มีโทษเสียอีก พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามไม่เป็นกฎหมายทั้งขาดบท
บังคับอันพึงใช้แก่มูลกรณีนี้ที่จำเลยถูกกล่าวหา¹²⁸

ในการสืบพยานของศาลฎีกาคดีพล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ มีบุคคล
ที่มาให้การเป็นพยานต่อศาล คือ นายดิเรก ชัยนาม นายทวี บุญยเกตุ พล.ต.อ.
อดุล อดุลเดชจรัส พลโทศักดิ์ เสนาณรงค์

นายดิเรก ชัยนาม ได้ให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2489
โดยกล่าวถึงมูลเหตุสงครามในยุโรป เอเชีย ตลอดจนการประชุมคณะรัฐมนตรี ใน
เรื่องจะสู้หรือยอมญี่ปุ่น ดังได้ให้การไว้ในคดีพระสารสาสน์พลชั้นซ์ และคดีจอมพล.
ฟิลิปสงครามแล้ว¹²⁹

นายทวี บุญยเกตุได้ให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2489 โดย
กล่าวถึงการประชุมคณะรัฐมนตรี ตั้งแต่ต้นจนถึงเซ็นสัญญาร่วมรบกันที่วัดพระแก้ว ซึ่ง
ในขณะนั้นนายทวี บุญยเกตุ ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ภายหลังการเซ็น
สัญญากับญี่ปุ่นแล้วพล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ได้รับแต่งตั้งคุมทหารไปตีเชียงตุง
และกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ กับ จอมพล.
ฟิลิปสงครามว่า บางครั้งก็ชอบพอกัน บางครั้งก็ทะเลาะกัน¹³⁰

พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัสได้ให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.
2489 โดยกล่าวถึงการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ว่า
รัฐมนตรีส่วนมากเห็นควรร่วมมือกับญี่ปุ่น พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ก็มีความ

¹²⁸ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป.16 ฉ.80 วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2489,
หน้า 1.

¹²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

¹³⁰ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป.16 ฉ.81 วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2489,
หน้า 1.

เห็นเช่นนั้น แต่นายปรีดี พนมยงค์ ไม่เห็นด้วย ส่วนตัว พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส เองมีความเห็นว่าควรรบกับญี่ปุ่น แต่เมื่อความเห็นส่วนมากกว่าควรร่วมมือกับญี่ปุ่น จึงได้มีการเซ็นสัญญากัน พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ กับจอมพลป.พิบูลสงครามว่าเคยมีความขัดแย้งกัน จนถึงขั้น พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ขอลาออก เนื่องจากถูกจอมพลป.พิบูลสงครามหาว่าขัดขวางไม่ไปสร้างรถไฟเล็กที่เพชรบูรณ์ หรือโคกกระเทียมและพล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ได้ฟ้องว่าตนทำงานมามากเช่น ตีเชียงตุงได้ ทำสงครามอินโดจีน และอื่น ๆ อีกทั้งไม่ได้ตี จอมพลป.พิบูลสงครามได้ส่งเรื่องลาออกของพล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ให้พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส พิจารณา แต่ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัสเห็นว่าเรื่องที่จะลาออกหรือไม่ออกนั้นเป็นเรื่องของจอมพลป.พิบูลสงคราม พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัสจึงแทงเรื่องไปในใบลาว่าบ้า และจอมพลป.พิบูลสงครามเคยขอสายสะพายข้างเผือกให้ พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ แต่ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ทวงไว้ พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ได้กล่าวถึงการที่ พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพพายัพว่าหากพล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ จะไม่ปฏิบัติตามก็ควรลาออก หรือมิฉะนั้นก็ควรจะไปเอาตำแหน่งแม่ทัพนั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชาติ คือ ติดต่อกับสหประชาชาติ¹¹¹

พลโทศักดิ์ เสนาณรงค์ได้ให้การต่อศาลเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2489 โดยกล่าวถึงเรื่องที่พลโทศักดิ์ เสนาณรงค์ ได้นำทหารมณฑล 6 (นครศรีธรรมราช) สู้รบกับญี่ปุ่นที่ตำบลท่าแพจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังได้ให้การไว้ในคดีพระสารสาสน์ พลพันธ์ และได้กล่าวถึงเหตุผลที่หยุดรบและยอมให้ญี่ปุ่นผ่านว่าเป็นเพราะได้รับคำสั่งจากจอมพลป.พิบูลสงคราม ทางโทรเลข¹¹²

ต่อมา ในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2489 โจทก์จะนำพลโทเดชา บุญคูปต์ พลโทจิร วิชิตสงคราม และพลโทผิน ชุณหะวัณ เข้าสืบตอนที่ พล.อ.จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ จำเลย เป็นแม่ทัพนำทัพเข้าตีเชียงตุง แต่ทนายจำเลยคือ นายบุญเชิด ศุภมณี ได้แถลงขอความกรุณาต่อศาลให้งดไว้ก่อน เพราะเอกสารสำคัญ ๆ ที่อ้างไว้สำหรับชกค้ำพยานนั้น ทางกระทรวงกลาโหมยังไม่ส่งมา ศาลจึงเลื่อนการพิจารณา

¹¹¹ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ป.16 ฉ.82 วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2489,

¹¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

ไปวันที่ 8 - 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 แต่ยังไม่ทันได้พิจารณาต่อ ศาลก็ได้ตัดสินคดีเป็นโมฆะ และปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2489

คดีพลโทประยูร ภมรมนตรี มีพันโทหลวงเจริญเนติศาสตร์เป็นโจทก์ ระบุว่า พลโทประยูร ภมรมนตรี ได้สมคบกับจอมพล. พิบูลสงคราม กระทำการโดยสมัครใจเข้าร่วมสงครามกับประเทศญี่ปุ่นผู้ทำสงครามรุกรานเมื่อระหว่างพ.ศ. 2484 ถึง 2487 ด้วย จึงขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช 2488 มาตรา 3 และมาตรา 9

พลโทประยูร ภมรมนตรี ได้กล่าวถึงคำฟ้องว่า

"...ข้อความที่กล่าวหาในคดีอาชญากรรมสงครามนี้ได้ล่วงไปถึงเรื่อง การจับนายเลียง ไชยกาล ลงน้ำ การขู่เชิญให้ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน แต่งตั้งจอมพล. พิบูลสงครามเป็นนายกแต่ผู้เดียว กับทั้งการที่ข้าพเจ้า ไปประกาศแก่พระบรมราชโองการของท่านปรีดี พนมยงค์ ในเรื่องที่ จอมพล. พิบูลสงคราม ลาออก รวมข้อหาทั้งสิ้น 11 ข้อ เป็นการฟ้อง ในลักษณะชัดทรายเหวี่ยงแหเอาผิดให้จงได้..."¹³³

คดีนายฉ่ำ จำรัสเนตร¹³⁴ มีพันโทหลวงเจริญเนติศาสตร์เป็นโจทก์ฟ้อง ว่าในระหว่างเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ และ มีนาคม พ.ศ. 2485 นายฉ่ำ จำรัสเนตร ได้สมัครใจกระทำการโฆษณาชักชวนให้ผู้อื่นเห็นดีเห็นชอบในการกระทำของญี่ปุ่นและ ประเทศฝ่ายอักษะซึ่งเป็นผู้กระทำสงครามรุกราน คือ

ก) ได้พูดโฆษณาต่อหน้าราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราชหลายคน เป็นใจ

¹³³ พลโทประยูร ภมรมนตรี ,ชีวิต 5 แผ่นดินของข้าพเจ้า, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทประยูร ภมรมนตรี, หน้า 224.

¹³⁴ นายฉ่ำ จำรัสเนตร เคยรับราชการเป็นพนักงานห้ามล้อในกรมรถไฟ ต่อมาในปีพ.ศ. 2473 ได้เข้ารับราชการครูโรงเรียนเทศบาล วัดชนะสงคราม ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ได้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการการเมือง ติดยศชั้นตรี เป็นคนรับใช้ใกล้ชิดติดตามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายปรีดี พนมยงค์ และได้ตัดสินใจ สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร จังหวัด นครศรีธรรมราชในปีพ.ศ. 2476 แต่ไม่ได้รับเลือกตั้ง มาได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480... แสง เย็นสมุทร "ครูฉ่ำคนดีเมืองนคร," ศิลปวัฒนธรรม ป.7 ฉ.9 กรกฎาคม 2529, หน้า 36-43

ความชักชวนว่า อังกฤษกับสหรัฐอเมริกาค้ำชูไทยกับญี่ปุ่นนานมาแล้ว เวลานี้ไทยกับญี่ปุ่นทำสัญญาร่วมการรบการรุกด้วยกัน ไทยต้องนับถือญี่ปุ่นเหมือนพี่น้อง เพื่อช่วยกันปราบปรามอังกฤษ สหรัฐอเมริกา

ข) ได้พิมพ์บทประพันธ์เรื่อง "เดือนเพื่อนไทย" มีข้อความชักชวนให้ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนพลเมือง ร่วมมือร่วมกับญี่ปุ่น เพื่อทำการสงคราม

ค) ใน "คำแนะนำของครูฉ่ำ จำรัสเนตร" ซึ่งปรากฏในหนังสือ "เดือนเพื่อนไทย" นายฉ่ำ จำรัสเนตรได้โฆษณาชักชวนให้ประชาชนชาวไทยร่วมมือกับญี่ปุ่น และรักนับถือญี่ปุ่นเพื่อทำสงครามกับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

พฤติกรรมการดังกล่าวของนายฉ่ำ จำรัสเนตร เป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 มาตรา 3 (1) มาตรา 9

กรณีนายฉ่ำ จำรัสเนตร ถูกจับในข้อหาอาชญากรรมสงครามนั้น นายสังข์ พัดโนทัย ได้ให้ความเห็นว่าไม่น่าจะเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมสงคราม น่าจะเป็นเพราะรัฐบาลต้องการตัดโอกาสไม่ให้นายฉ่ำ จำรัสเนตร ไปสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จังหวัดนครศรีธรรมราช¹³⁵

คดีหลวงวิจิตรวาทการ มีพระสารการประสิทธิ์ เป็นโจทก์ฟ้องเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2489 คำฟ้องระบุว่าในระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 จนถึงวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2488 หลวงวิจิตรวาทการได้ประกอบอาชญากรรมสงครามโดยลำพังตนเองบ้าง สมคบกับจอมพลป. พิบูลสงคราม และบุคคลอื่นบ้างต่างกรรมต่างวาระกันโดยทำความตกลงเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ทั้งการรุกและการป้องกัน แต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน และยังสามารถสมคบกันจัดทำเป็นประกาศพระบรมราชโองการประกาศสงครามแก่ประเทศบริเตนใหญ่ สหรัฐอเมริกา หลวงวิจิตรวาทการได้โฆษณาสุนทรพจน์ทางวิทยุกระจายเสียงและให้บุคคลอื่นโฆษณาสุนทรพจน์ทางเอกสารหนังสือพิมพ์ กล่าวคำให้เป็นคุณแก่ญี่ปุ่น รวมทั้งได้กระทำการโฆษณาคำปราศรัยชักชวน ให้บุคคลเห็นดีเห็นชอบในการกระทำของญี่ปุ่นผู้ทำสงคราม รุกรานหลายครั้งหลายหน จึงขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 มาตรา 3 (1) มาตรา 9 ประกอบด้วยกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 63, 64 และมาตรา 71

¹³⁵สังข์ พัดโนทัย, ความนึกในกรงขัง, หน้า 590.

หลวงวิจิตรวาทการถูกฟ้องเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2489 และหลวงวิจิตรวาทการได้บันทึกความเห็นเกี่ยวกับคำฟ้องว่า "การที่มาอยู่ในห้องขังก็เพราะเรื่องรักชาตินั่นเอง...ในคำฟ้องฐานอาชญากรรมสงครามที่โจทก์ยื่นต่อศาลก็คือ "จำเลยเป็นผู้เลื่อมใสในลัทธิชาตินิยมอย่างรุนแรง" ... ความรักชาติกลายเป็นอาชญากรรมไปแล้ว โดยกฎหมายอาชญากรที่ออกใหม่..."¹³⁶ ภายหลังจากถูกฟ้องแล้วหลวงวิจิตรวาทการได้ติดต่อกับนายสองคนคือนายพ่าย พนมวันและนายประยูร ชวลิตธำรง และได้มีการเตรียมการปรึกษาหารือถึงทางต่อสู้ ซึ่งพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรได้ทรงช่วยค้ำหนุนสัญญากรุง เอกมาให้หลวงวิจิตรวาทการด้วย เพราะเป็นแง่สำคัญแง่หนึ่งในการต่อสู้คดี¹³⁷

สำหรับคดีที่นายประยูร ภมรมนตรี นายฉ่ำ จำรัสเนตร และหลวงวิจิตรวาทการ ตกเป็นจำเลยในคดีอาชญากรรมสงครามนั้น ยังมีทันได้แก้ฟ้องโจทก์ ศาลก็ได้พิจารณานิพพานคดีให้ยกฟ้องโจทก์เป็นโมฆะ เนื่องจากบทบัญญัติบางส่วนในพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามมีผลย้อนหลังอันขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ปล่อยตัวจำเลยในคดีนี้พ้นข้อหาไป เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2489

ในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2489 ศาลฎีกาได้พิพากษาในคดีอาชญากรรมสงครามที่ 1/2489 ดังมีใจความสำคัญดังนี้ คือ

" ศาลฎีกาได้พร้อมกันประชุมปรึกษาเห็นว่าคดีเป็นปัญหากฎหมายในเบื้องต้นที่จะต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับการบังคับใช้บทพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช 2488 เฉพาะที่บัญญัติย้อนหลังให้การกระทำก่อนวันใช้พระราชบัญญัติเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินั้นขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 14 และเป็นโมฆะตามมาตรา 61

การกระทำที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้กระทำความผิด เกิดก่อนวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2488 อันเป็นวันที่พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามได้ออกใช้ทั้งสิ้น เมื่อบทบัญญัติที่โจทก์ฟ้องขอให้เอาผิดแก่จำเลย ศาลนี้ได้วินิจฉัยแล้วว่า เป็นโมฆะอันจะลงโทษจำเลยไม่ได้จึงให้ยกฟ้องโจทก์เสีย ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป ส่วนจำเลยจะมีความผิดตามกฎหมายใดบ้างหรือไม่ ไม่สำคัญสำหรับคดีนี้ เพราะคดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติ

¹³⁶ วิจิตรวาทการอนุสรณ์, เล่ม 2, หน้า 86.

¹³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85.

อาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช 2488 เท่านั้น"^{๑๑๑}

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๑๑}แผนกเก็บ สสร.ปีที่ 190,แฟ้มที่ 51/190 หนังสือด่วนที่ 121/2489
ลงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2489 เรื่องคำพิพากษาในคดีอาชญากรรมสงคราม อ้างใน
เทียมจันทร์ อ้าหวว, เรื่องเดียวกัน, หน้า 430.